

Colofon

Ontwikkeling van een instrument voor participatief buurtonderzoek Verloop van het project SamSam Samen Sterk in Spangen en Oud-Charlois

Auteurs:

Alice Hammink

Cas Barendregt

Elske Wits

Dike van de Mheen

Met medewerking van de interviewers: Kamal Ballachi, Jason de Vogel, Anne Marilyn van Bellen, Francis Weidema, Casper Drenthen, Naomi Stakelborough, Sigourney Elburg, Yasmina Bouallach, Suzanne van Vliet, Klaas Spaans, Loubna El Abassi, Ieke Trinks, Frans Andriessen, Carla Lee, Charetti Martina, Biemla Gharbharan.

Met dank aan Vincent Ferdinandus (Zowel! Delfshaven) en Danielle Bazen (DOCK Charlois)
Dit onderzoek is gefinancierd door de Gemeente Rotterdam

Rotterdam, december 2015

Dit project is onderdeel van:

Het onderzoeksinstituut IVO werkt op een enthousiaste manier samen met opdrachtgevers aan het beantwoorden van vragen rondom leefstijl, verslaving en zorg. Het verbeteren van de situatie van kwetsbaren in de maatschappij speelt daarbij een belangrijke rol.

IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving
Heemraadssingel 194
3021 DM Rotterdam
T +31 10 425 33 66
E secretariaat@ivo.nl
W www.ivo.nl

Inhoud

Samenvatting	1	
1	Achtergrond	3
2	Opzet van het project	5
2.1	Keuze van twee Rotterdamse buurten	5
2.2	De vragenlijst	6
2.3	Werkwijze in Spangen en Oud-Charlois	6
2.4	Tweede gesprek	7
2.5	Interview de interviewer	7
2.6	Analyse	8
2.7	Enkele kenmerken van de geïnterviewden	8
3	Resultaten in Oud-Charlois en Spangen	10
3.1	Ervaren veiligheid en overlast	10
3.2	Opvoed- en opgroeiklimaat van kinderen en jongeren	13
3.3	Meedoen in de buurt	15
3.4	De buurtenquête als methode om buurtbewoners in beweging te krijgen	18
4	Aanbevelingen voor het werken met SamSam Samen Sterk	21
4.1	Doel van SamSam	21
4.2	Samenwerking met het lokale welzijnswerk	22
4.3	SamSam wervingsmethode	22
4.4	Het SamSam gesprek	23
4.5	Terugkoppeling van resultaten	24
5	Beschouwing	25
Referenties	26	
Bijlage 1 Factsheet Spangen	27	
Bijlage 2 Factsheet Oud-Charlois	27	
Bijlage 3 Werkbeschrijving SamSam (inclusief vragenlijst)	28	

Samenvatting

Zelfredzaamheid en eigen kracht zijn begrippen die steeds belangrijker worden in sociaal beleid. Van burgers wordt verwacht dat zij waar mogelijk hulp aan familie, vrienden en burens vragen voordat zij met hun hulpvraag naar instanties gaan. Zorg en welzijn worden steeds meer wijkgericht en in onderlinge samenhang georganiseerd door sociale wijkteams. Een veronderstelling is dat actief burgerschap kan bijdragen aan een positief opgroei- en opvoedklimaat in de buurt. Naast gezin en school maakt de buurt een belangrijk onderdeel uit van de leefwereld van kinderen. Om een dergelijk positief klimaat te bevorderen is de inzet van buurtbewoners nodig. De focus verschuift van het inventariseren van problemen naar het versterken van competenties en mogelijkheden in de buurt. In opdracht van de Gemeente Rotterdam heeft het IVO een werkwijze ontwikkeld om de in de buurt beschikbare krachten en talenten te inventariseren en mobiliseren: de SamSam werkwijze. Dit staat voor Samen uit, Samen thuis, Samen sterk.

De SamSam werkwijze is uitgetest in twee Rotterdamse wijken: Spangen en Oud-Charlois. In beide wijken werd een vragenlijst afgenomen onder buurtbewoners, die op twee verschillende manieren waren geworven: via de huis-aan-huis methode of via de zogenaamde sneeuwbal methode. In Spangen spraken we met 37 buurtbewoners en in Oud-Charlois met 42 buurtbewoners. In dit gesprek kwamen verschillende onderwerpen aan de orde: de buurtbeleving, de buurt als omgeving voor kinderen en jongeren om op te groeien en wat buurtbewoners voor de buurt konden doen of wat de buurt voor hen kan doen. Dit laatste onderdeel bevatte een losse lijst met activiteiten waarop buurtbewoners konden aankruisen wat zij voor de buurt zouden kunnen doen, wat de buurt voor hen kan doen of wat ze samen met de buurt zouden willen doen. Aan alle buurtbewoners werd gevraagd of deze losse lijst, samen met hun contactgegevens, aan het lokale welzijnswerk (DOCK in Oud-Charlois en Zowel! in Spangen) mocht worden doorgegeven. Deze organisaties kunnen op een later moment contact opnemen met deze buurtbewoners om ze in te schakelen bij activiteiten of om hulp te geven. Een aantal buurtbewoners werd voor een tweede keer geïnterviewd over een aantal aspecten uit het eerste gesprek en een reflectie op het inzetten van een buurtenquête om buurtbewoners te activeren. De resultaten op buurtniveau worden uitgebreid beschreven in dit rapport. Voor beide buurten is een factsheet gemaakt waarin de resultaten kort worden samengevat. Deze factsheet is verspreid onder de betrokken buurtbewoners.

De ervaringen in Oud-Charlois en Spangen hebben geleid tot aanbevelingen voor toekomstig gebruik van de SamSam werkwijze. Allereerst moet de SamSam werkwijze voor één doel worden ingezet. Het doel was in eerste instantie tweeledig waardoor de gesprekken lang waren (45-60 minuten) en de strekking ervan soms onduidelijk was voor de buurtbewoners. Het inzetten van de SamSam werkwijze om hulpbereidheid en hulpbehoefte van buurtbewoners inventariseren (het eerste doel van de SamSam werkwijze in het pilotproject) heeft de voorkeur ten opzichte van het verzamelen van aanvullende gegevens op het Wijkprofiel (het tweede doel in het pilotproject). Samenwerking met lokaal welzijnswerk is essentieel, omdat zij de opdracht, de vaardigheden en het netwerk hebben om participatie van bewoners te stimuleren. De sneeuwbal methode is de meest geschikte wervingsmethode voor de SamSam werkwijze, mits er een voldoende brede en gevarieerde basissteekproef wordt opgebouwd aan het begin van de werving. Daarnaast is het belangrijk dat de vragenlijst kort, maar krachtig is. Het voeren van gesprekken met buurtbewoners vereist voldoende gespreksvaardigheden van de interviewer. In het pilotproject waren de interviewers ofwel studenten Social Work of enthousiaste buurtbewoners. Buurtbewoners hebben een sterke affiniteit met de wijk en waren flexibeler in het inplannen van afspraken. Zij dienen wel een gedegen interviewtraining te krijgen voorafgaand aan het interviewen. Het terugkoppelen van de resultaten naar de buurtbewoners is een belangrijk onderdeel

van de SamSam werkwijze. Dit kan door middel van een factsheet, maar het kunnen ook de follow-up acties van het welzijnswerk zijn naar aanleiding van de interviews.

De SamSam werkwijze kan succesvol worden toegepast in andere wijken. Het is hierbij wel noodzakelijk dat er minstens één ervaren onderzoeker betrokken is bij de uitvoering ervan. De SamSam werkwijze wordt dan op een kwalitatief goede en naar bewoners zorgvuldige wijze uitgevoerd. Er zijn in dit kleinschalige project geen harde effecten gemeten. Een enkeling heeft gezegd door het eerste gesprek te zijn geactiveerd. We verwachten echter ook dat er van de mensen die toestemming hebben gegeven hun contactgegevens aan het lokale welzijnswerk door te geven, er een aantal actief zullen gaan participeren. Bovendien is er nog een na-effect te verwachten, omdat in beide wijken een factsheet is verspreid met de resultaten en in Oud-Charlois nog een bijeenkomst plaatsvindt waar buurtbewoners en wijkprofessionals met elkaar in contact komen. Tot slot kan de SamSam werkwijze mogelijk geïntegreerd worden in al bestaande wijkinitiatieven. Hierdoor kan er meer continuïteit worden gegeven aan het gebruiken van de opbrengsten van de buurtenquête in de wijk.

1 Achtergrond

Zelfredzaamheid en eigen kracht zijn begrippen die in toenemende mate belangrijk worden gevonden in sociaal beleid. Dit houdt in dat burgers waar mogelijk hulp van hun buurvrouw, buurman, vriend of familielid vragen en alleen als het echt nodig is voor hulpvragen naar instanties gaan. De gedachte (en verwachting) is dat mensen in de sociale omgeving hun talenten en tijd beschikbaar stellen om de ander te helpen. Burgers worden in toenemende mate verantwoordelijk geacht zelf hun problemen op te lossen en actief betrokken te zijn bij hun leefomgeving en de kwaliteit daarvan. Deze (gewenste) ontwikkeling is terug te zien in de opkomst van de deeleconomie (Snappcar, Peerby, Thuisafgehaald), gebaseerd op de mogelijkheden die sociale media bieden. Het buurtniveau speelt in de deeleconomie een rol, maar deze is door gebruik van internet ook buurtoverschrijdend. In zorg- en welzijnsbeleid speelt buurtgerichtheid een steeds belangrijkere rol. Enerzijds zien we de grote decentralisaties van o.a. jeugdzorg en langdurige zorg van rijksoverheid naar gemeenten. Anderzijds worden zorg en welzijn steeds meer wijkgericht in onderlinge samenhang georganiseerd door middel van de sociale wijkteams. Het lokale wordt belangrijker en de druk om burgers aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid, en dus hun talenten, neemt toe. Zo is de rol van het welzijnswerk niet meer het organiseren van activiteiten voor de buurt, maar is haar rol verschoven naar het ondersteunen van burgers die (zelf) activiteiten organiseren. “De klassieke verzorgingsstaat [verandert] langzaam maar zeker in een participatiesamenleving” (Troonrede 2013).

Uit onderzoek naar de sociale betekenis van de buurt, blijkt dat de buurt in sociale zin een belangrijke plek is voor bewoners in sociaal-economisch zwakkere wijken. Hun sociale contacten vinden vaak op buurtniveau plaats. Die contacten komen voort uit een gedeelde sociale, culturele, religieuze of etnische achtergrond, en niet zozeer via rechtstreeks burenccontact. Bewoners van deze wijken hebben vaak voldoende informele sociale steun, ook op buurtniveau, maar het netwerk waaruit ze kunnen putten is wel minder sociaal divers (Pinkster, 2008).

Een veronderstelling die ten grondslag ligt aan dit project is dat actief burgerschap kan bijdragen aan een positief opgroei- en opvoedklimaat in de buurt. Naast gezin en school maakt de buurt een belangrijk onderdeel uit van de leefwereld van kinderen. Zij spelen op straat en gaan er naar de peuterspeelzaal en naar school. Jongeren zijn vaak minder gebonden aan hun buurt, maar nog steeds is de buurt een plek waar zij elkaar ontmoeten. Een positief opgroei- en opvoedklimaat heeft niet alleen te maken met voldoende speelplekken voor kinderen. Een positief klimaat raakt ook een gezonde en veilige omgeving (gezin, school, buurt), waarin een zekere mate van sociale controle is en de burens naar elkaar omzien en waar nodig ook helpen.

Om een dergelijk positief opgroei- en opvoedklimaat te bevorderen is dus de inzet van buurtbewoners nodig. De focus daarbij verschuift van het inventariseren van problemen naar het versterken van competenties en mogelijkheden. Maar is het aannemelijk om van mensen in de eerder genoemde sociaal zwakkere wijken te verwachten dat zij zich inzetten voor de buurt en hun buurtgenoten? Kritiek op de participatiesamenleving luidt dat ze vooral gedijt onder de ‘bakfietsburgers’, de hoogopgeleide burger die de vaardigheden en middelen heeft om veel dingen zelf te organiseren (Van der Veen & Duyvendak, 2014). Wijken en vooral de mensen die er wonen, laten zich niet gemakkelijk kneden tot respectabele, meewerkende burgers, schreef cultuurpsycholoog Jos van der Lans (Van der Lans, 2014).

De Gemeente Rotterdam heeft het IVO gevraagd een werkwijze te ontwikkelen om de in de buurt beschikbare krachten en talenten te inventariseren en mobiliseren. Dit project is een onderdeel van het Europese 2 Zeeën programma voor grensoverschrijdende samenwerking (INTERREG IV A), en de Safer Neighbourhood Approach

(SNAP). In dit rapport presenteren we de SamSam werkwijze die als instrument kan worden ingezet om behoeften van bewoners, krachten en talenten in een buurt te inventariseren en aan te wenden. We laten zien hoe het instrument tot stand is gekomen en wat het inzetten van het instrument in twee Rotterdamse buurten heeft opgeleverd.

Het doel van dit project is tweeledig:

1. Het beschrijven van een werkwijze waarmee zowel cijfermatig als kwalitatief een beeld wordt geschetst van de door bewoners ervaren problematiek (focus op (psychische) gezondheid, welzijn en veiligheid) en oplossingsrichtingen;
2. De aantoonbare resultaten die de toepassing van dit instrument in twee wijken heeft opgeleverd:
 - Het gegevensoverzicht van aanwezige talenten en potentie in de wijk;
 - De mate waarin bewoners zelf in beweging willen komen/zijn gekomen om deze talenten ten dienste van een positief opgroeiklimaat in de wijk in te zetten.

Het buurtonderzoek dat wij begin 2015 uitvoerden om de beoogde werkwijze uit te testen vond plaats in twee Rotterdamse wijken: Spangen en Oud-Charlois. Beide wijken zijn te typeren als sociaal economisch zwakke wijken. De ervaringen die met deze aanpak zijn opgedaan worden gebruikt om ervan te leren. De SamSam werkwijze is een doordachte manier om krachten en talenten van buurtbewoners aan te spreken. De ervaringen van dit project worden gebruikt om aanbevelingen te formuleren voor toekomstige SamSam projecten. De ambitie is om de SamSam werkwijze tot een instrument te ontwikkelen dat overdraagbaar is naar andere uitvoerders en naar andere wijken.

Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van het project beschreven. Hoofdstuk 2 beschrijft de projectopzet in de twee Rotterdamse buurten. Hoofdstuk 3 geeft een weergave van de resultaten op buurtniveau met een focus op de ervaren problematiek, aanwezige talenten in de wijk en de mate waarin bewoners zelf in beweging willen komen. In hoofdstuk 4 wordt de werkwijze beschreven zoals deze kan worden toegepast in toekomstige projecten. Hoofdstuk 5 sluit af met een beschouwing over het toekomstig gebruik van de ontwikkelde werkwijze.

2 Opzet van het project

In twee Rotterdamse wijken - Spangen en Oud-Charlois – is de SamSam werkwijze in de periode januari – april 2015 uitgetest. In beide wijken werd een interview gehouden waarin een vragenlijst werd afgenomen onder buurtbewoners die op twee verschillende manieren waren geworven: via de huis-aan-huis methode of via de zogenaamde sneeuwbalmethode. In beide buurten werd nauw samengewerkt met het welzijnswerk. Alle geïnterviewde buurtbewoners die hadden aangegeven benaderd te mogen worden voor een tweede gesprek, werden vier tot vijf weken na hun eerste gesprek nogmaals benaderd en geïnterviewd. In dit hoofdstuk lichten we de projectopzet nader toe.

2.1 Keuze van twee Rotterdamse buurten

In afstemming met de Gemeente Rotterdam werden twee Rotterdamse buurten geselecteerd voor deelname aan het project: Spangen (Rotterdam-West) en Oud-Charlois (Rotterdam-Zuid). Eerst is een longlist gemaakt van een aantal wijken, waarbij is gelet op indicatoren voor een (lage) sociaal-economische status en geografische spreiding. Omdat het in dit project gaat om opvoed- en opgroeiklimaat is ook gekeken naar de het aantal jongeren in de wijk (< 15 jaar) en eenoudergezinnen. In deze wijken is vervolgens het daar operationele welzijnswerk benaderd. Hen is gevraagd of zij wilden meewerken aan het project, mocht de wijk worden geselecteerd voor SamSam. Medewerking van een welzijnsorganisatie was in onze ogen cruciaal om het potentieel aan aangeboord talent te kunnen koppelen aan behoeften van de buurt en buurgenoten. In de uiteindelijke keuze voor Oud-Charlois en Spangen speelde de grote bereidheid van de respectievelijk DOCK en Zowel! om aan het project mee te werken een doorslaggevende rol.

Spangen

Spangen is een moderne stadswijk in het westen van Rotterdam met een grote aantrekkingskracht op nieuwe bewoners. Na een roerig verleden is de wijk enorm in opmars, dankzij een aantal succesvolle sociale en fysieke ontwikkelingen in de afgelopen jaren. Spangen ontleent zijn naam aan het kasteel dat hier in de Middeleeuwen stond. Als herinnering heeft de gevel van het stadion van voetbalclub Sparta de vorm van een kasteel. Begin 20e eeuw besloot Rotterdam tot sociale woningbouw in het gebied. In Spangen vormen de circa 10.000 bewoners een mix met een gevarieerde culturele en sociale achtergrond. De talrijke woon- en renovatieprojecten trekken veel nieuwe bewoners aan, veelal jonge gezinnen. Dat maakt Spangen een wijk met veel kinderen; aanleiding voor het kindvriendelijk inrichten van de buurt met bijvoorbeeld de Kindring Spangen: een veilige route langs leuke plekken en meer recent de opening van de Taaltuin¹. Op veiligheidsbeleving en ervaren kwaliteit van leven scoort Spangen onder het Rotterdams gemiddelde². Zowel!, het welzijnswerk in de buurt en partner in dit onderzoek, is gevestigd in het Westervolkshuis.

Oud-Charlois

Het vroegere dorp Charlois vormt de sfeervolle historische kern van de wijk Oud-Charlois. De wijk wordt begrensd door de Nieuwe Maas in het noorden, de Dorpsweg in het oosten, de Kromme Zandweg in het zuiden en de Waalhaven in het westen. De wijk is thuishaven voor meer dan 150 kunstenaars en creatieve ondernemers en telt veel actieve bewonersgroepen die zich inzetten voor hun medebewoners en voor verbeteringen in de wijk. Zij nemen het initiatief voor grote en kleine evenementen rond de Oude Kerk, zoals Bazar Bizar, Kunstweekend Charlois en het Blommenfestijn. Er zijn vier basisscholen in de wijk en vijf scholen voor voortgezet onderwijs, die leerlingen trekken uit heel Rotterdam-Zuid. In wijkgebouw Oud-Charlois worden

¹ <https://www.facebook.com/pages/De-Taaltuin-in-Spangen-Rotterdam/841396079265717>

² <http://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/rotterdam/delfshaven/spangen/> (geraadpleegd 15 november 2014)

cursussen en diverse activiteiten georganiseerd en er is een bibliotheek gevestigd. In ditzelfde wijkgebouw is DOCK gevestigd, het welzijnswerk in de buurt, en samenwerkingspartner in dit onderzoek. Er zijn twee wijkparken: het Dokhavenpark en het Karel de Stoutepantsoen. Op het thema veiligheidsbeleving scoort Oud-Charlois onder het Rotterdams gemiddelde, maar de ervaren kwaliteit van leven ligt rond het Rotterdams gemiddelde³.

2.2 De vragenlijst

Na het selecteren van de twee buurten werd de vragenlijst opgesteld, in overleg met de welzijnspartners. We gebruikten hiervoor bestaande vragenlijsten (zoals de Sociale Index 2007 en de Veiligheidsindex 2012), waar we nieuwe vragen aan toevoegden. De vragenlijst was opgebouwd uit vier delen.

A. De buurtbeleving

De vragenlijst start met de afbakening van de ervaren buurt. Want hoewel we steeds spreken over 'Spangen' en 'Oud-Charlois' is de ervaren buurt voor mensen vaak slechts enkele straten rondom hun huis. Tijdens het afbakenen worden de prettige en minder prettige plekken in de buurt besproken. Vervolgens wordt gevraagd naar de ervaren veiligheid en maken buurtbewoners een inschatting van het aantal mensen waar ze contact mee hebben in de buurt.

B. De buurt als omgeving voor kinderen en jongeren om op te groeien

- 1) Ervaring van de buurt als opvoed- en opgroeiomgeving. Wat zou daar aan kunnen verbeteren en wat zou de buurtbewoner daar zelf in kunnen doen?
- 2) Ervaren overlast. Vijftientig voorvallen of misdrijven die kunnen voorkomen in de buurt, en de manier waarop deze vervelende zaken het leven van de buurtbewoners beïnvloeden.
- 3) De (actieve) inzet van buurtbewoners voor de buurt en het bijwonen van buurtactiviteiten

C. Wat u kunt doen voor de buurt en wat de buurt voor u kan doen

- 1) Bereidheid om anderen te helpen of om hulp te vragen.
- 2) De SamSam-lijst: een losse lijst met activiteiten waarop buurtbewoners kunnen aankruisen wat zij voor de buurt zouden kunnen doen, wat de buurt voor hen kan doen en wat ze samen met de buurt willen doen. Aan het einde van deze lijst is er mogelijkheid om de contactgegevens van de buurtbewoner te noteren. Bij toestemming werd de naam dan aan DOCK of Zowel! gegeven. Zij kunnen op een later moment contact opnemen met de buurtbewoner om hem of haar in te schakelen bij activiteiten of om hulp te geven.
- 3) Activiteiten van de buurtbewoner (niet buurtgerelateerd): werk en mantelzorg.

D. Demografische gegevens

Bestaande uit: leeftijd, geslacht, samenstelling huishouden, leeftijd kinderen, inkomen en etnische herkomst.

2.3 Werkwijze in Spangen en Oud-Charlois

In totaal hebben we 37 buurtbewoners in Spangen en 42 buurtbewoners in Oud-Charlois geïnterviewd. De werkwijze in beide buurten was verschillend, en wordt hieronder toegelicht.

Werkwijze in Spangen

In Spangen werden de interviews uitgevoerd door vijf interviewkoppels: studenten Social Work die in het kader van hun stage (bij Zowel! of CVD) in duo's buurtbewoners hebben geïnterviewd. Deze studenten zijn getraind in de werkwijze door medewerkers van het IVO.

³<http://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/rotterdam/charlois/oud-charlois/> (geraadpleegd 15 november 2014)

In eerste instantie werd in Spangen huis-aan-huis geïnterviewd. In samenspraak met Zowel! werden enkele straten⁴ geselecteerd, waar de koppels bij iedere voordeur zouden aanbellen. Voor deze straten is gekozen omdat ze binnen de buurt bekend stonden als straten waar regelmatig sprake was van overlast door (groepen) jongeren, zogenaamde 'hotspots jongerenoverlast'. Een week voor het aanbellen werden de buurtbewoners geïnformeerd over het project door middel van een flyer in hun brievenbus. De interviewkoppels belden bij iedereen aan, maar kregen vaak geen gehoor of buurtbewoners wilden niet mee doen. Na anderhalve week is daarom de wervingsmethode uitgebreid met de zogenoemde sneeuwbalmethode, via bestaande contacten van buurtbewoners met Zowel!. De sneeuwbalmethode houdt in dat aan iedere buurtbewoner die deelnam werd gevraagd of hij of zij nog meer mensen in de straat kende die wilde meedoen aan een interview.

Werkwijze in Oud-Charlois

In Oud-Charlois werden de buurtbewoners geïnterviewd door medebuurtbewoners. In totaal waren vijf buurtbewoners (geworven via het netwerk van DOCK) enthousiast om als interviewer aan de slag te gaan. Ook een studentenkoppel uit Spangen sloot bij de dataverzameling in Oud-Charlois aan. In Oud-Charlois werden de buurtbewoners geworven via de sneeuwbalmethode. In samenspraak met DOCK werd een zogenaamde *zero stage* van tien buurtbewoners samengesteld die wel wilden meedoen aan het onderzoek. Dit waren mensen die als vrijwilliger bij DOCK werkten, die actief waren in de bewonersvereniging of deelnamen aan Buurt Bestuurt, maar ook enkelen die cliënt waren geweest van het maatschappelijk werk. Aan het einde van ieder interview werd gevraagd of de buurtbewoner nog een of twee andere buurtbewoners kende die wilde mee doen aan het onderzoek. Omdat dit moeizamer ging dan verwacht, hebben we na ongeveer twee weken de *zero stage* uitgebreid met mensen uit het netwerk van de interviewers en IVO-onderzoekers.

2.4 Tweede gesprek

Aan alle geïnterviewde buurtbewoners in Spangen en Oud-Charlois werd tijdens het eerste gesprek gevraagd of we ze nog mochten benaderen voor een tweede gesprek. Dit tweede gesprek werd uitgevoerd in het kader van de evaluatie van de werkwijze, het vormt geen vast onderdeel van de SamSam werkwijze. Het doel van dit tweede gesprek was een herhaalmeting van enkele vragen uit de eerste vragenlijst en een reflectie op het eerste gesprek en de meerwaarde daarvan voor buurtbewoners. De vragen die we opnieuw stelden uit de eerste vragenlijst gingen over veiligheid, leefbaarheid, inzet in de buurt, bereidheid om anderen te helpen of om hulp te vragen en ervaren belemmeringen in het helpen van buurtgenoten. Vervolgens werden eventuele ontbrekende antwoorden uit de eerste vragenlijst aangevuld. Tot slot werd samen met de buurtbewoner gereflecteerd op het eerste gesprek, en werd gevraagd naar de mening van buurtbewoners over het inzetten van een buurtenquête om bewoners te stimuleren. In totaal hebben we 17 buurtbewoners in Spangen en 31 buurtbewoners in Oud-Charlois voor een tweede keer gesproken.

2.5 Interview de interviewer

Doel van het project is het ontwikkelen en evalueren van een werkwijze waarmee zowel cijfermatig als kwalitatief een beeld wordt geschetst van de door bewoners ervaren problematiek (focus op (psychische) gezondheid, welzijn en veiligheid) en oplossingsrichtingen, en waarmee bewoners worden geactiveerd. Om het effect van het interviewen van bewoners te evalueren is nagegaan in welke mate bewoners actief willen worden, en of zij na het eerste interview (meer) in beweging zijn gekomen om hun talenten ten dienste van een positief opgroeklimaat in de wijk in te zetten.

⁴ Multatulistraat, Vosmaerstraat, Nicolaas Beetsstraat, Bellamystraat, Aagje Dekenstraat en Betje Wolfstraat

Omdat de ervaringen van de interviewers ook een belangrijke informatiebron zijn over de bruikbaarheid van de methode, zijn alle interviewers door IVO onderzoekers geïnterviewd over hun ervaringen met de training, de wervingsmethode en het uitvoeren van de interviews.

2.6 Analyse

Alle kwantitatieve gegevens uit de interviews met buurtbewoners hebben we geanalyseerd door middel van beschrijvende statistische analyse. De kwalitatieve gegevens uit de interviews met buurtbewoners en interviewers hebben we eerst gecategoriseerd en vervolgens geanalyseerd. De informatie uit het eerste gesprek met de buurtbewoners gebruikten we vooral om de krachten en talenten te inventariseren en te proberen geïnterviewden te vragen of ze deze zouden willen inzetten voor hun buurt en buurtgenoten. De gegevens uit de interviews met de interviewers en de tweede gesprekken met de buurtbewoners gebruikten we onder andere om na te gaan of de SamSam werkwijze bij kan dragen aan het bevorderen van de onderlinge steun van buurtgenoten.

2.7 Enkele kenmerken van de geïnterviewden

De kenmerken van de groep buurtbewoners in Spangen en Oud-Charlois lijken op elkaar wat betreft geslacht en samenstelling van het huishouden (tabel 1). In beide buurten was ongeveer een derde van de geïnterviewden man, en ongeveer een derde alleenstaand. In leeftijd en etnische herkomst verschillen de geïnterviewde groepen in beide wijken wel enigszins. In Spangen vormden buurtbewoners van 50 jaar of ouder de grootste leeftijdsgroep (totaal 51%) onder de geïnterviewden. In Oud-Charlois was de leeftijdsverdeling gelijkmatiger. In Oud-Charlois was de groep buurtbewoners die zich in eerste instantie tot de Nederlandse etnische groep rekenen het grootst (83%), terwijl in Spangen meer buurtbewoners (38%) zich tot een niet-westerse etnische groep rekenden (Surinaams, Marokkaans en Kaapverdiaans).

Tabel 1. Overzicht demografische kenmerken buurtbewoners

	Spangen (N=37) N (%)	Oud-Charlois (N=42) N (%)
Geslacht: man	11 (30%)	13 (31%)
Leeftijd		
20-29 jaar	6 (16%)	5 (12%)
30-39 jaar	5 (14%)	11 (26%)
40-49 jaar	5 (14%)	8 (19%)
50-59 jaar	13 (35%)	7 (17%)
60 jaar en ouder	6 (16%)	11 (26%)
Samenstelling huishouden		
Eenpersoonshuishoudens	10 (27%)	13 (31%)
Echtpaar zonder thuiswonende kinderen	6 (16%)	7 (17%)
Echtpaar met thuiswonende kinderen	9 (24%)	10 (24%)
Eenoudergezin	9 (24%)	10 (24%)
Etnische groep*:		
Nederlands	16 (43%)	35 (83%)
Surinaams	5 (14%)	-
Antilliaans	-	3 (7%)
Marokkaans	6 (16%)	1 (2%)
Kaapverdiaans	3 (8%)	1 (2%)
Overig	5 (14%)	3 (7%)

*We vroegen de buurtbewoners tot welke etnische groep zij zich rekenden. Sommige mensen gaven twee etnische groepen aan waartoe zij behoren (bijvoorbeeld Nederlands en Marokkaans). Gerapporteerd is de eerste etnische groep waartoe buurtbewoners zich rekenen.

Tijdens het interviewen kregen we de indruk dat de huis-aan-huis methode in Spangen een etnisch meer diverse steekproef opleverde. We zien dat terug in tabel 1 met demografische kenmerken. Deze verschillen lijken niet een gevolg van de wervingsmethode, maar zijn een afspiegeling van reële verschillen tussen beide wijken. Kijken we naar tabel 2 met gegevens uit het Wijkprofiel, dan blijkt dat Spangen etnisch diverser is dan Oud-Charlois. Ook andere verschillen in de steekproef (bv. in leeftijd) tussen beide wijken lijken te herleiden tot reële verschillen tussen de wijken.

Tabel 2. Enkele demografische gegevens uit Wijkprofiel 2015 (contextindicatoren)

	Spangen	Oud-Charlois
Personen van 15 tot 65 jaar	72%	71%
Personen van 65 jaar en ouder	6%	11%
Autochtoon	17%	41%
Niet-westers allochtoon	74%	45%
Een persoonshuishoudens	42%	49%
Echtpaar met thuiswonende kinderen	26%	18%
Eenoudergezin	15%	12%

3 Resultaten in Oud-Charlois en Spangen

In Spangen en Oud-Charlois hebben we uitgebreid informatie verzameld over verschillende onderwerpen, zoals veiligheid en overlast, de buurt als opgroeiomgeving, behoeften van buurtbewoners en hun bereidheid om iets te doen voor andere buurtbewoners. In dit hoofdstuk gaan we kort in op de resultaten per wijk. In beide wijken is een factsheet verspreid onder de deelnemers, waarin de resultaten van het onderzoek zijn samengevat. Deze zijn te lezen in bijlage 1 en 2.

3.1 Ervaren veiligheid en overlast

Prettige en minder prettige plekken in de buurt

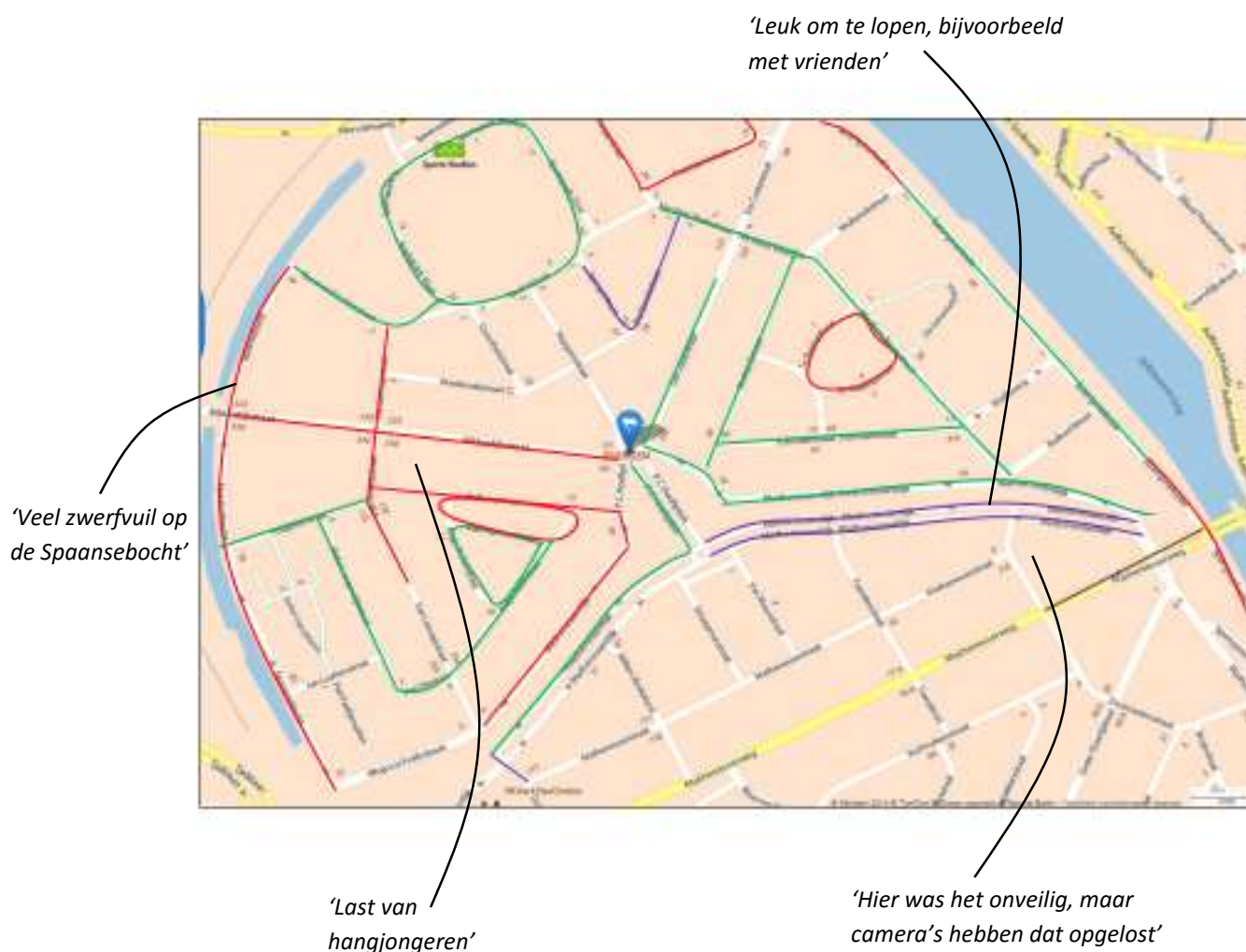
Aan iedere buurtbewoner vroegen we hun 'buurtje in de buurt' te omcirkelen op een plattegrond. Opvallend was dat de meesten van hen hun eigen straat en enkele straten daar omheen markeren als 'hun' buurt. De ervaren buurt is dus een stuk kleiner dan de daadwerkelijke buurt. Iedere buurtbewoner kon op hetzelfde plattegrondje van de buurt aangeven welke plekken zij als prettig, en welke plekken zij als minder prettig ervaren. Figuur 1 laat Oud-Charlois zien met haar prettige straten (groen) en minder prettige straten (rood). De paarse straten zijn door een enkeling als onprettig gemarkeerd.

Figuur 1. Oud-Charlois met haar prettige en minder prettige straten

In figuur 2 is de plattegrond van Spangen te zien, met daarop de prettige straten (groen) en minder prettige straten (rood) gemarkeerd. De paarse straten zijn door een enkeling aangegeven als minder prettig.

Figuur 2. Spangen en haar prettige en minder prettige straten

Aan alle buurtbewoners is een lijst met 25 vervelende voorvallen en misdrijven voorgelegd waarvan zij konden aangeven of deze in Oud-Charlois of Spangen kunnen voorkomen. Rommel op straat is in beide buurten het voorval dat het meeste voorkomt (zie Tabel 3a en Tabel 3b). Van een aantal voorvallen en misdrijven geven buurtbewoners aan dat ze vooral in de lente en zomer voorkomen, als het warmer is en mensen meer op straat te zien zijn. Het betreft dan bijvoorbeeld overlast door groepen jongeren en geluidsoverlast van buurtbewoners. Op de vraag welke problemen buurtbewoners het meest vervelend vinden, antwoorden de meeste buurtbewoners in Spangen: rommel op straat, overlast van groepen jongeren en te hard rijden. Niet al deze problemen hebben een directe invloed op het dagelijkse leven van de buurtbewoners. Rommel op straat ervaren de meeste bewoners bijvoorbeeld als lastig of vies, maar zij gaan zich er niet anders door gedragen. De overlast door groepen jongeren heeft wel invloed op hun dagelijkse leven. Zo slaapt een buurtbewoner slecht door het lawaai op straat tot 's avonds laat, laat een buurtbewoner haar kinderen niet alleen in het speeltuintje spelen en moet een andere buurtbewoner haar ramen dichtdoen omdat anders rommel naar binnen wordt gegooid.

Tabel 3a. Top 5 vervelende voorvallen en misdrijven in Spangen

		% komt vaak voor
1.	Rommel op straat	75%
2.	Te hard rijden	53%
3.	Hondenpoep	50%
4.	Agressief verkeersgedrag	42%
5.	Beschadiging/vernieling aan auto's en diefstal vanaf auto's	39%

De belangrijkste ervaren problemen in Oud-Charlois zijn rommel op straat en hondenpoep. De rommel op straat trekt nieuwe rommel en ongedierte aan. Buurtbewoners vinden dat het een gevoel van verpaupering geeft; het heeft een negatieve invloed op het leefklimaat. De hondenpoep ervaren buurtbewoners voornamelijk als onfris.

Tabel 3b. Top 5 vervelende voorvallen en misdrijven in Oud-Charlois

		% komt vaak voor
1.	Rommel op straat	68%
2.	Hondenpoep	62%
3.	Parkeeroverlast	50%
4.	Te hard rijden	49%
5.	Agressief verkeersgedrag	44%

3.2 Opvoed- en opgroei-klimaat van kinderen en jongeren

Opvoeden en opgroeien in Spangen

In Spangen liepen de meningen over de buurt als omgeving voor kinderen en jongeren om op te groeien uiteen. Een deel van de buurtbewoners ervaart Spangen niet als een positieve buurt om op te groeien. Zij vinden dat er te weinig speeltuinen zijn voor kinderen en te weinig mogelijkheden om zelfstandig buiten te spelen. Op sommige pleintjes hangen groepjes jongeren, waardoor het minder aantrekkelijk is voor jonge kinderen om te spelen. Sommige buurtbewoners vonden dat de situatie voor kinderen en jongeren in de buurt in de afgelopen jaren verslechterd is. Een ander deel van de buurtbewoners ervaart Spangen juist als een positieve omgeving voor kinderen en jongeren om op te groeien. Eén van hen zei daarover: *'Het is wel beter geworden. Mijn eigen kinderen zijn hier ook opgegroeid. Ze worden wel voor keuzes gesteld; hoe ga je bijvoorbeeld met alcohol en drugs om. Daar leren ze van'*. Voornamelijk voor jongere kinderen, onder de 12 jaar, is het een goede buurt. Ook andere buurtbewoners vinden dat Spangen juist verbeterd is in de afgelopen tien jaar. Er zijn volgens deze bewoners nu meer speeltuinen, en er worden meer activiteiten met kinderen georganiseerd. Als bijkomend voordeel wordt de culturele diversiteit in de buurt genoemd. Kinderen leren hierdoor omgaan met verschillende culturen. De meeste buurtbewoners vinden dat voor jongeren te weinig te doen is in Spangen; dat zou kunnen worden verbeterd. Buurtbewoners beschrijven dat groepjes jongeren bij elkaar hangen, zich vervelen en overlast veroorzaken (bijvoorbeeld brutaal gedrag of rommel maken).

Op de vraag wat de buurtbewoners als eerste zouden aanpakken om ervoor te zorgen dat het goed gaat met kinderen en jongeren in Spangen werden de volgende mogelijkheden meerdere keren genoemd:

- Meer activiteiten voor jongeren vanaf 10 jaar, bijvoorbeeld in samenwerking met Thuis op Straat (TOS). Specifiek gericht op hangjongeren die in groepjes zich lijken te vervelen.

- Programma's voor kinderen en jongeren gericht op omgaan met geld, toekomstplannen en gezonde voeding.
- Meer (veilige) speeltuinen en activiteiten voor kinderen, bijvoorbeeld creatieve activiteiten, spelletjes en feestjes. Bijvoorbeeld activiteiten die voor alle etnische groepen in de buurt laagdrempelig zijn, zodat er een brug tussen culturen kan worden geslagen.
- Meer groen in de buurt.
- Praten met ouders over de opvoeding van hun kinderen, of het inzetten van jongeren als rolmodel voor jongere kinderen in de buurt.

Tien buurtbewoners geven vervolgens aan dat zij zelf niets kunnen of willen doen voor de kinderen en jongeren in Spangen. Zij hebben het te druk, hebben negatieve ervaringen met jongeren in het verleden of hebben er geen zin in. De overige buurtbewoners geven aan dat zij vooral een bijdrage kunnen leveren door met de kinderen, jongeren en hun ouders in gesprek te gaan, door te helpen bij activiteiten of door een cursus of opleiding aan te bieden voor jongeren (bijvoorbeeld omgaan met geld, computerles of houtbewerking).

Opvoeden en opgroeien in Oud-Charlois

In Oud-Charlois vinden de meeste buurtbewoners dat er voldoende speeltuintjes zijn voor kinderen (onder de 10 jaar). Ze waarderen daarnaast de aanwezigheid van de kinderboerderij en het Karel de Stouteplantsoen. Meerdere buurtbewoners geven echter aan dat kinderen en jongeren vaak getuige zijn van sociale problematiek in de buurt. Door vijf buurtbewoners wordt daarbij dealerproblematiek en criminaliteit genoemd. Ze vrezen dat de toegang tot criminaliteit of drugsgebruik daardoor laagdrempelig is voor jongeren in de buurt. De culturele diversiteit in de buurt wordt gezien als een pluspunt. Enkele buurtbewoners maken zich zorgen om de groep 'niet corrigeerbare' kinderen: kinderen die niet reageren als zij worden aangesproken op hun gedrag. Twee buurtbewoners die zelf ouder zijn van kleine kinderen twijfelen of zij wel in de buurt willen blijven wonen. Eén van hen zei daarover: *'Ik vind de culturele diversiteit een positief punt, maar ik wil mijn kinderen niet te veel blootstellen aan de onvoorspelbaarheid, de rauwheid en de grofheid van de wijk'*. Bijna alle buurtbewoners zijn het erover eens dat er te weinig voorzieningen zijn voor jongeren in Oud-Charlois. Er mist een plek waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten. Nu 'hangen' ze in de speeltuinen, waardoor die minder aantrekkelijk worden voor kleinere kinderen.

Op de vraag wat zij als eerste zouden aanpakken om ervoor te zorgen dat het goed gaat met kinderen en jongeren in de buurt werden de volgende mogelijkheden meerdere keren genoemd:

- Praten met de ouders over de kinderen in de buurt. Spreken ze hun kinderen aan, letten ze op hen? En daarmee samenhangend: meer toezicht en sociale controle op de kinderen vanuit ouders, maar ook vanuit andere buurtbewoners of de wijkagent.
- Een plek voor jongeren om elkaar te ontmoeten. Termen die daarbij genoemd worden zijn: 'buurthuis', 'honk' en 'bouwkeet'
- Meer activiteiten voor kinderen en jongeren (zoals Thuis op Straat), bijvoorbeeld sportieve of creatieve activiteiten of een straatfeest.
- Hoewel er te weinig parkeergelegenheid is, toch de straten aanpakken en minder parkeervakken maken zodat de kinderen op straat kunnen spelen.
- Aanpakken van drugsdealers: er wordt gedeald vanuit auto's, maar ook zichtbaar op speelpleinen (bijvoorbeeld op het Gouwplein).
- Minder honden in de wijk, zodat de speelpleinen en – parken schoon zijn en de kinderen zich veilig voelen.

Tien buurtbewoners geven aan niets te kunnen of willen doen om te zorgen dat het goed gaat met kinderen en jongeren in Oud-Charlois. Een aantal buurtbewoners vindt dat zij ouders vaker kunnen aanspreken op het gedrag van hun kinderen of andere overlastgevers aanspreken. Ook het (helpen bij) organiseren van activiteiten voor kinderen wordt door meerdere buurtbewoners genoemd als iets wat zij kunnen bijdragen. Vijf buurtbewoners doen al veel in de buurt om het opgroeiklimaat te verbeteren. Enkele ouders van (jonge) kinderen willen meer gastvrij zijn naar kinderen en jongeren uit de buurt: *'Je moet er rekening mee houden dat jongeren in deze wijk op een kluitje zitten. Je kan ze niet allemaal weggagen naar het park'*.

3.3 Meedoen in de buurt

Of mensen mee willen doen in de buurt, en op welke manier, is gemeten met een losse lijst activiteiten: de SamSam-lijst. Op deze lijst konden buurtbewoners per activiteit aankruisen of zij dit voor een ander zouden willen doen, of zij er zelf hulp bij zouden willen en wat ze samen met de buurt zouden willen doen. Deze losse lijst levert een overzicht op van de talenten en interesses van buurtbewoners. Het invullen van deze losse vragenlijst werd afgesloten met de vraag of de onderzoekers de contactgegevens van de buurtbewoner mochten doorgeven aan het welzijnswerk in de buurt (Zowel! in Spangen of DOCK in Oud-Charlois). Het welzijnswerk zou deze buurtbewoners dan na het onderzoek kunnen benaderen om hun antwoorden door te spreken en te kijken waar zij kunnen worden ingezet in de buurt.

Meedoen in Spangen

Twee derde van de buurtbewoners in Spangen voelt zich verantwoordelijk voor de leefbaarheid en veiligheid in hun eigen buurt. Bijna de helft van de buurtbewoners (44%) zet zich in voor de buurt door middel van vrijwilligerswerk en een derde levert een actieve bijdrage aan de leefbaarheid in straat of buurt (Tabel 4). Overige activiteiten die buurtbewoners noemen waarmee ze een actieve bijdrage aan de buurt leveren zijn helpen met verhuizen en het geven van empowermenttraining.

Tabel 5. Actieve inzet in de buurt in afgelopen 12 maanden (N=37)

Vrijwilligerswerk	44%
Actieve bijdrage geleverd aan leefbaarheid van eigen straat of buurt (Opzoomen, bewonersvereniging, buurt bestuurt)	33%
Actieve bijdrage aan politiek, beleid of bestuur	11%
Op een andere manier bijgedragen	3%

In totaal hebben 33 buurtbewoners (89%) in Spangen één of meerdere activiteiten op de SamSam-lijst aangekruist, waarvan ruim de helft akkoord gaat met het doorgeven van hun contactgegevens aan Zowell. Tabel 5 geeft een overzicht van de top 10 van activiteiten in Spangen op drie niveaus: wat de buurtbewoners voor anderen kunnen doen, wat anderen voor hen kunnen doen en wat zij samen met de buurt willen doen.

Tabel 5. Top 10 van meedoen in Spangen op drie niveaus: voor anderen doen, zelf hulp bij nodig en samen met de buurt doen (N=33)

	Voor anderen doen	Zelf hulp bij nodig	Samen met de buurt doen
1.	Gezelschap houden, praten en luisteren (N=22, 65%)	Computergebruik (N=20, 29%)	Samen eten (N=23, 68%)
2.	Wandelen (N=17, 50%)	Financiën (N=8, 24%)	Koffie of thee drinken (N=21, 62%)
3.	Ziekenhuisbezoek (N=15, 44%)	Hulp bij formulieren (N=8, 24%)	Wandelen (N=15, 44%)
4.	Uitstapjes basisschool begeleiden (N=15, 44%)	Strijken (N=7, 21%)	Spelletjes doen (N=13, 38%)
5.	Voorleesmoeder of –vader (N=14, 41%)	Sollicitatievaardigheden (N=6, 18%)	Fitness (N=13, 38%)
6.	Speeltuivactiviteiten (N=13, 38%)	Nederlands leren (N=5, 15%)	Naar de film gaan (N=12, 35%)
7.	Helpen bij het invullen van formulieren (N=13, 38%)	Engels leren (N=5, 15%)	Fietsen (N=11, 32%)
8.	Boodschappen doen voor een ander (N=13, 38%)	Klusjes in huis (N=5, 15%)	Theater of musical bezoeken (N=10, 29%)
9.	Nederlands leren (N=13, 35%)	Ramen zemen (N=4, 12%)	Zingen (N=9, 27%)
10.	Helpen bij sportactiviteiten voor kinderen (N=11, 32%)	Hulp bij boodschappen doen (N=4, 12%)	Dansen (N=9, 27%)

De activiteiten die buurtbewoners in Spangen voor anderen willen doen zijn voornamelijk sociaal van aard. Twee derde van de buurtbewoners wil andere buurtbewoners gezelschap houden, met ze praten en naar ze luisteren. En de helft van de buurtbewoners wil wel wandelen met andere buurtbewoners. Laagdrempelige

activiteiten die gemakkelijk in te passen zijn in een (al dan niet) druk bestaan. Daarnaast geeft bijna de helft van de buurtbewoners aan te willen helpen bij kinderactiviteiten, bijvoorbeeld via de basisschool als begeleider bij uitstapjes, als voorleesouder of helpen bij speeltuinactiviteiten.

De activiteiten waar buurtbewoners zelf hulp bij kunnen gebruiken zijn meer praktisch van aard, voornamelijk hulp bij computergebruik, financiën en het invullen van formulieren. Een meerderheid van buurtbewoners wil overigens nergens hulp bij van andere buurtbewoners. Sommige van hen hebben geen hulp nodig, en zeventien buurtbewoners (36%) vragen alleen hulp aan vrienden en familie. De activiteiten die buurtbewoners samen met andere buurtbewoners willen ondernemen zijn ook laagdrempelige, sociale activiteiten: samen eten of een bakje koffie drinken. Deze activiteiten doen buurtbewoners vaak al met elkaar.

Achttien buurtbewoners ondernemen nog geen van de aangekruiste activiteiten met de buurt. Belangrijkste belemmering die de buurtbewoners ervaren om anderen te helpen is dat zij niet weten wat anderen nodig hebben (64%). Andere veelgenoemde belemmeringen zijn hun slechte gezondheid (32%) en dat zij weinig mensen kennen in de buurt (32%).

Meedoen in Oud-Charlois

Driekwart van de buurtbewoners in Oud-Charlois voelt zich verantwoordelijk voor de leefbaarheid en veiligheid in hun eigen buurt. Meer dan een kwart zet zich in voor de buurt door middel van vrijwilligerswerk en meer dan een kwart levert een actieve bijdrage aan de leefbaarheid in straat of buurt (Tabel 6). Bijna een derde van de buurtbewoners zet zich op een andere manier actief in voor Oud-Charlois. Activiteiten die hier bij genoemd worden zijn onder andere: helpen waar dat nodig is (bijvoorbeeld het oppompen van ballen of repareren van fietsen), organiseren van een kraamfeest voor de burens, beroepsmatig een bijdrage leveren (maatschappelijk werk, verzorgen van yogalessen, open atelierroute organiseren) en het zorgen voor zwerfkatten in de buurt.

Tabel 6. Actieve inzet in de buurt in afgelopen 12 maanden (N=42)

Vrijwilligerswerk	29%
Actieve bijdrage geleverd aan leefbaarheid van eigen straat of buurt (Opzoomeren, bewonersvereniging, buurt bestuurt)	29%
Actieve bijdrage aan politiek, beleid of bestuur	7%
Op een andere manier bijgedragen	31%

De SamSamlijst

Vierentwintig buurtbewoners in Oud-Charlois hebben activiteiten aangekruist op de SamSam lijst (57%). De buurtbewoners die geen activiteiten aankruisten wilden de SamSam lijst niet invullen omdat ze al genoeg doen in de buurt of omdat ze het gevoel hadden 'gerekruteerd te worden' voor activiteiten in de buurt. Een enkeling geeft aan wel activiteiten voor anderen en met de buurt te willen doen, maar geen idee te hebben wat. Tweeëntwintig buurtbewoners die de SamSam-lijst hebben ingevuld (92%) stemmen in met het doorgeven van hun contactgegevens aan DOCK. Tabel 7 geeft een overzicht van de top 10 activiteiten in Oud-Charlois op drie niveaus: wat de buurtbewoners voor anderen kunnen doen, wat anderen voor hen kunnen doen en wat zij samen met de buurt willen doen.

Tabel 7. Top 10 van meedoen in Oud-Charlois op drie niveaus: voor anderen doen, zelf hulp bij nodig en samen met de buurt doen (N=24)

	Voor anderen doen	Zelf hulp bij nodig	Samen met de buurt doen
1.	Gezelschap houden, praten en luisteren (N=15, 63%)	Nederlands leren (N=4, 17%)	Samen eten (N=14, 58%)
2.	Wandelen (N=13, 54%)	Klusjes in huis (N=3, 13%)	Koffie of thee drinken (N=12, 50%)
3.	Hulp bij formulieren (N=10, 42%)	Ramen zemen (N=3, 13%)	Theater, musical bezoeken (N=8, 33%)
4.	Kinderen helpen met muziek (N=8, 33%)	Hulp bij formulieren (N=3, 13%)	Spelletjes doen (N=7, 25%)
5.	Boodschappen doen (N=7, 29%)	Hulp bij computergebruik (N=3, 13%)	Wandelen (N=7, 25%)
6.	Helpen bij financiën (N=7, 29%)	Engels leren (N=3, 13%)	Leesclub (N=6, 25%)
7.	Computergebruik (N=7, 29%)	Andere vakken leren (N=3, 13%)	Fitness (N=5, 21%)
8.	Voorleesmoeder- of vader (N=7, 29%)	Tuinieren (N=2, 8%)	Muziek maken (N=5, 21%)
9.	Schoolbibliotheek (N=6, 25%)	Boodschappen doen (N=2, 8%)	Dansen (N=4, 17%)
10.	Helpen bij sportactiviteiten voor kinderen (N=6, 25%)	Sollicitatievaardigheden (N=2, 8%)	Film maken (N=4, 17%)

De buurtbewoners in Oud-Charlois helpen het liefst anderen door hen gezelschap te houden (63%) of met ze te wandelen (54%). Laagdrempelige activiteiten die geen specifieke talenten of vaardigheden vereisen. Bijna een derde van de buurtbewoners wil anderen helpen bij het invullen van formulieren. Slechts enkele buurtbewoners hebben aangekruist dat zij ergens hulp bij nodig hebben van buurtbewoners. Vier buurtbewoners kunnen wel hulp gebruiken bij het leren van de Nederlandse taal. De andere aangekruiste activiteiten zijn praktisch van aard, bijvoorbeeld hulp bij klusjes in huis, ramen zemen of het invullen van formulieren. Dertien van de buurtbewoners (54%) vraagt alleen hulp aan vrienden of familie als zij hulp nodig hebben. De buurtbewoners in Oud-Charlois willen het liefst samen met andere buurtbewoners eten of een kopje koffie drinken. Maar ook naar het theater gaan, spelletjes doen of wandelen lijkt een vijfde van de buurtbewoners leuk om met andere buurtbewoners te doen.

Van de vierentwintig buurtbewoners die activiteiten hebben aangekruist, ondernemen zeven bewoners nog geen van de aangekruiste activiteiten. Belangrijkste belemmering die zij, maar ook de buurtbewoners die al wel actief zijn in de buurt, ervaren is dat zij niet goed weten wat andere mensen nodig hebben (52%). Daarnaast weten zes buurtbewoners niet hoe zij zoiets moesten aanpakken (22%) en vijf buurtbewoners kennen weinig mensen in de buurt (19%).

3.4 De buurtenquête als methode om buurtbewoners in beweging te krijgen

De hierboven beschreven resultaten geven als het ware een dwarsdoorsnede van de groep buurtbewoners die zijn geïnterviewd. Wat vinden zij belangrijk, welke problemen en overlast ervaren zij, wat kunnen en willen ze doen in de buurt en welke belemmeringen ervaren zij om in actie te komen. De buurtenquête was echter niet alleen bedoeld om gegevens te verzamelen, maar ook om buurtbewoners bewust te maken van hun rol in de buurt, en hen te stimuleren in beweging te komen. In het tweede gesprek dat we met een aantal

buurtbewoners hadden, hebben we besproken in hoeverre dat gelukt is. In Spangen hebben we met 13 buurtbewoners voor een tweede keer gesproken, in Oud-Charlois hebben we met 31 buurtbewoners een tweede gesprek gehad. Door het kleine aantal tweede gesprekken in Spangen, hebben we de analyses niet op buurtniveau uitgesplitst.

Bereidheid om te helpen

Buurtbewoners in zowel Spangen als Oud-Charlois hebben een grote bereidheid om anderen te helpen. De overgrote meerderheid (92%) zegt altijd op iemand af te stappen als die persoon hulp nodig heeft en zegt altijd 'ja' als iemand om hulp vraagt. Zij vinden het belangrijk om anderen te helpen (93%). Bovendien heeft bijna iedereen (96%) belangstelling voor andere mensen en helpen zij anderen waar ze kunnen (99%). Sommige buurtbewoners zetten zich liever in voor iemand die zij kennen (36%) en vertrouwen (42%). Een klein aantal mensen wil er iets voor terugzien als zij anderen helpen (7%). Twee derde van de buurtbewoners wil wat doen voor de kinderen en jongeren in de buurt. En de meerderheid van de buurtbewoners is tevreden over de manier waarop zij meedoen in de buurt (91%).

Tijdens het tweede gesprek hebben we buurtbewoners dezelfde stellingen over hun bereidheid om anderen te helpen nogmaals voorgelegd. De antwoorden waren vergelijkbaar met het eerste gesprek. In het tweede gesprek gaven wel meer mensen aan iets voor kinderen of jongeren in de buurt te willen doen (79%). Mogelijk gaat hier een selectie-effect achter schuil: in dat geval zouden vooral de mensen die zich betrokken voelen bij kinderen en jongeren hebben meegedaan het tweede gesprek.

Belemmeringen om te helpen

Buurtbewoners kunnen een scala aan belemmeringen ervaren (bewust of onbewust) om andere buurtbewoners te helpen. In paragraaf 3.4 werden de belangrijkste belemmeringen al aangestipt. Ook tijdens het tweede gesprek bleek een belangrijke belemmering dat buurtbewoners niet wisten wat anderen nodig hebben (73%). Belemmeringen die zij zelf noemden waren: tijd, geld (gebrek aan bijvoorbeeld gemeentelijke financiering), taalbarrière of ervaren vooroordelen (*'als je je als man bemoeit met kinderen in de buurt, word je al snel als 'viespeuk' gezien'*).

Opbrengsten van het SamSam gesprek

Tijdens het tweede gesprek vroegen we de buurtbewoners welke onderwerpen hen waren bijgebleven uit het eerste gesprek. De twee onderwerpen die daaruit naar voren kwamen waren 'de buurt als plek om op te groeien voor kinderen en jongeren' en 'ervaren veiligheid'. Bij een derde van de buurtbewoners zorgde het eerste gesprek voor een toename in bewustwording van de buurt (33%) en de kinderen en jongeren in de buurt (33%).

Perceptie van de buurt naar aanleiding van het gesprek

Zeven buurtbewoners (16%) gaven aan anders naar hun buurt te kijken naar aanleiding van het eerste gesprek, maar meestal niet in positieve zin: buurtbewoners waren zich meer bewust van het gebrek aan speelplekken voor kinderen en de verschillende vormen van overlast in de buurt. Twee buurtbewoners waren meer na gaan denken over of zij wel of niet wilden blijven wonen in de buurt. Buurtbewoners zijn zich naar aanleiding van het eerste gesprek niet veiliger gaan voelen in de buurt.

Activiteiten naar aanleiding van het gesprek

De buurtbewoners ervoeren het eerste gesprek als prettig (98%) en nuttig (90%), maar de meerderheid is zich niet méér voor de buurt gaan inzetten naar aanleiding van het gesprek (84%). De zeven buurtbewoners die zich meer voor de buurt waren gaan inzetten ondernamen onder andere de volgende acties:

- Contact opgenomen met welzijnswerk voor het doen van vrijwilligerswerk (2 personen)
- Plantjes geplant bij de voordeur om de buurt op te fleuren
- Meegedaan met de schoonmaakactie in de buurt

Een groter aantal buurtbewoners gaf daarentegen aan dat zij niet meer in de buurt waren gaan doen, en daar ook niet meteen behoefte aan hadden. Sommige buurtbewoners deden al veel in de buurt (bijvoorbeeld in Buurt Bestuurt, als vrijwilliger bij welzijnswerk, bij Urban Family, et cetera) en zijn hun activiteiten blijven voortzetten.

Mening over het SamSam gesprek

In het tweede gesprek vroegen we de buurtbewoners naar hun mening over het inzetten van een buurtenquête om mensen te stimuleren meer in de buurt te doen. De meerderheid van de buurtbewoners was het met elkaar eens: een gesprek helpt wel voor bewustwording, maar zet mensen niet aan tot actie. Eén buurtbewoner zei daarover: *'Mensen die al actief zijn worden misschien actiever, maar mensen aanzetten tot actie helpt niet'*. Prettig van een buurtenquête is dat mensen de kans krijgen hun verhaal te vertellen en gehoord te worden. De kanttekeningen die buurtbewoners bij een buurtenquête plaatsten waren onder andere: de taalbarrière (slechts een deel van de bewoners wordt bereikt), gebrek aan continuïteit (een gesprek is eenmalig), gebrek aan financiële middelen om in actie te komen en te weinig concrete handvatten om zelf aan de slag te gaan. Een buurtbewoner vond dat er over het algemeen onvoldoende ruimte was om eigen initiatief te tonen: *'Mijn buurman had een caravan neergezet waar de buurtkinderen in konden spelen. Binnen twee dagen moest de caravan weg van de politie'*. Twee buurtbewoners uit Spangen gaven aan dat de mensen in Spangen niet zitten te wachten op een enquête. Hun hoofd staat er niet naar, ze zijn vooral bezig met overleven.

Een aantal buurtbewoners vond dat er meer in relaties geïnvesteerd moest worden, voordat mensen opgetrommeld worden om tot actie over te gaan. Mensen moeten zich eerst meer verantwoordelijk voelen voor hun eigen buurt. De buurtbewoners zien scholen en politie, naast de gemeente, ook als belangrijke partijen in het verbeteren van het opgroeiklimaat voor kinderen en jongeren, en zien niet altijd meteen een rol voor henzelf weggelegd. Zij zagen meer in een bijeenkomst voor buurtbewoners waar meerdere partijen voor worden uitgenodigd, dan in de individuele aanpak van een buurtenquête. Tijdens een dergelijke bijeenkomst kunnen dan concrete afspraken worden gemaakt.

Conclusie

In dit kleinschalige project heeft een enkeling gezegd door het eerste gesprek te zijn geactiveerd. Enige verwachting mag worden gekoesterd van de mensen die toestemming gaven hun gegevens aan het welzijnswerk door te geven. Deze mensen zijn bereid in gesprek te gaan over hun concrete inzet voor de buurt en buurtgenoten. Bovendien is er nog een vervolgeffect te verwachten. De resultaten zijn per wijk door middel van een factsheet teruggekoppeld (Spangen en Oud-Charlois) en buurtbewoners in Oud-Charlois zijn daarnaast uitgenodigd voor een bijeenkomst bij DOCK. Na het eerste contact zijn er dus nog verschillende contactmomenten die tot doel hebben de band tussen de geïnterviewden en het welzijnswerk te versterken. Of dit daadwerkelijk leidt tot meer inzet van burgers voor buurt en buurtgenoten blijft speculatie, en hangt ook van de inzet die het welzijnswerk pleegt naar aanleiding van het SamSam-project. Het direct koppelen van hulpvraag aan hulpaanbod is van belang. Het volgende hoofdstuk doet aanbevelingen hieromtrent.

4 Aanbevelingen voor het werken met SamSam Samen Sterk

De informatie uit de tweede gesprekken met buurtbewoners, de informatie uit de interviews met de interviewers en de ervaringen van de IVO onderzoekers tijdens de dataverzameling hebben geleid tot een definitief voorstel voor de SamSam werkwijze. Dit voorstel wordt in dit hoofdstuk nader uitgewerkt. Bij ieder onderdeel wordt een toelichting gegeven op de totstandkoming ervan. Een werkbeschrijving van de werkwijze is toegevoegd in bijlage 3. Deze werkbeschrijving maakt het mogelijk de SamSam werkwijze in andere wijken op een laagdrempelige manier toe te passen.

4.1 Doel van SamSam

De SamSam werkwijze had tijdens dit pilotproject nog twee doelen:

1. het inventariseren en rapporteren van gegevens over beschikbare krachten en talenten in een buurt aanvullend op de al bestaande gegevens in het Wijkprofiel, én
2. het mobiliseren van deze krachten: het activeren en werven van bewoners om daadwerkelijk iets voor een ander te doen.

Al snel bleek dat het combineren van deze twee doelen een onverstandige keuze was. Het werkte verwarrend voor de buurtbewoners en het gesprek duurde gemiddeld drie kwartier tot een uur, wat vrij lang is. Dit werd mede veroorzaakt door het brede scala aan onderwerpen ((psychische) gezondheid, welzijn, veiligheid, opgroeiklimaat) die aan bod kwamen tijdens het gesprek. De ervaringen in dit pilot project pleiten voor een meer toegespitste aanpak in de toekomst, gericht op één doel: het koppelen van bewoners met behoefte aan ondersteuning aan bewoners die hulp willen bieden. Dit kan door de hulpbereidheid en hulpbehoefte in een buurt bij individuele bewoners en gezinnen te inventariseren. Snowball sampling als wervingsstrategie lijkt de meeste geëigende manier om de bewoners te bereiken.

De crux zit hem vervolgens in de inzet van de intermediair (of intermediaire organisatie) om vraag en aanbod aan elkaar te koppelen. Hetzij door zelf te bemiddelen, hetzij door daarvoor anderen (collega's, vrijwilligers) in te schakelen, hetzij door gebruik van een daarvoor ontworpen online platform. In de volgende paragraaf gaan we hierop nader in.

4.2 Samenwerking met het lokale welzijnswerk

Tijdens het onderzoek naar de SamSam werkwijze werd in Spangen nauw samengewerkt met Zowel! en in Oud-Charlois met DOCK, beide lokale welzijnsorganisaties. Met toestemming van de geïnterviewde buurtbewoner werd de ingevulde losse SamSam lijst aan het welzijnswerk doorgegeven. Op deze lijst hadden buurtbewoners aangekruist wat ze zelf voor de buurt willen doen, wat de buurt voor hen zou kunnen doen en wat ze samen met de buurt willen doen. DOCK en Zowel! konden vervolgens met de betreffende bewoners contact opnemen om de aangekruiste activiteiten door te nemen en in te schatten op welke gebieden iemand hulp kan bieden of kan ontvangen. Buurtbewoners blijken graag andere buurtbewoners te helpen, maar zij weten niet wat anderen nodig hebben en weten niet hoe ze dat het beste kunnen aanpakken. Wanneer de SamSam werkwijze wordt ingezet in een buurt, is het daarom essentieel om samen te werken met een lokale intermediair: de buurtbewoners geven aan wat ze willen doen of waar ze hulp bij willen, en de intermediair gaat op zoek naar een passende match.

Voor de SamSam werkwijze is samenwerking met een intermediair dus essentieel. Dit kan het lokale welzijnswerk zijn, maar kan ook gedaan worden door een (ander) lid van het wijkteam of andere wijkprofessionals. Door samen te werken met een intermediair kunnen de talenten van buurtbewoners gekoppeld worden aan de behoeften van andere buurtbewoners. Dit is een cruciaal onderdeel van effectieve inzet van de SamSam werkwijze. Gegevens verzamelen over hulpbehoefte en hulpbereidheid is alleen nuttig wanneer de resultaten worden gebruikt om vraag en aanbod aan elkaar te koppelen. Zie als voorbeeld hiervan de rol van de 'Spil' in het programma Even Buurten, gericht op ouderen. Deze 'Spil' koppelt vraag en aanbod. In Rotterdam is deze spilfunctie inmiddels ondergebracht in 12 wijkteams⁵.

Het ligt voor de hand het welzijnswerk hierin een rol toe te bedelen, maar ook een organisatie uit het informele circuit – zoals een religieus geïnspireerde organisatie - kan deze rol op zich nemen. Er is ook een mogelijke rol weggelegd voor online platforms die buurtgerichte vraag en aanbod bij elkaar proberen te brengen. Denk bijvoorbeeld aan www.wehelpen.nl. Maar er zijn ook andere vergelijkbare platforms. Er liggen in combinatie met SamSam Samen Sterk grote kansen om deze platforms te benutten.

4.3 SamSam wervingsmethode

In Spangen werden mensen voornamelijk geworven via de huis-aan-huis methode en in Oud-Charlois via de sneeuwbalmethode. Het was de verwachting dat de huis-aan-huis methode een intensievere wervingsmethode was dan de sneeuwbalmethode. Dit bleek ook het geval. De huis-aan-huis methode is tijdrovend, veel mensen zijn niet thuis of doen niet open en het vergeefs aanbellen stelt hoge eisen aan de motivatie van de interviewers.

Voor de SamSam werkwijze raden we daarom de sneeuwbalmethode aan, een methode waarbij aan elke geïnterviewde wordt gevraagd of zij nog een of twee andere buurtbewoners kennen die mee willen doen aan een interview. Deze methode vraagt wel enige inspanning van de geïnterviewde bewoners. Zij moeten eerst mensen in hun netwerk vragen of ze mee willen doen, en die gegevens doorgeven aan de interviewers. Niet iedereen vindt dit prettig. Sommige buurtbewoners hebben een klein (familie)netwerk die zij niet met een

⁵ <http://www.invoorzorg.nl/ivz/deelnemer-NPO-Even-Buurten-Rotterdam.html>

onderzoek willen belasten, of de familie woont niet in de wijk. Het werven van bewoners door bewoners kan worden vergemakkelijkt door met coupons te werken. De geïnterviewde buurtbewoner krijgt voor elke genomineerde persoon een coupon die aan de genomineerde kan worden overhandigd. Op de coupon staat een korte uitleg over het onderzoek en de contactgegevens van de onderzoekers. Bij de sneeuwbalmethode bestaat het risico op een selectiebias, bijvoorbeeld dat alleen buurtbewoners worden geïnterviewd die al actief zijn in de buurt. De sneeuwbalmethode laat daarentegen toe selectief te werven, bijvoorbeeld in specifieke leeftijdsgroepen. De sneeuwbalmethode begint met een brede zogenaamde *zero stage*: een groep buurtbewoners die al geïnformeerd is over SamSam en die bereid is mee te werken.

De *zero stage* moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

1. Ruim voldoende namen en adressen (ongeveer 20)
2. Goede geografische spreiding door de buurt (zie figuur 3, plattegrond Oud-Charlois)
3. Variatie in demografische kenmerken (opleidingsniveau, etnische herkomst, leeftijd)

Deze voorwaarden lichten we hieronder toe.

Voldoende namen en adressen

In Oud-Charlois bestond de zero stage uit tien namen en adressen van buurtbewoners die gevraagd waren door DOCK om mee te doen aan het onderzoek. Dit bleek een te kleine selectie van buurtbewoners, omdat sommigen moeilijk te bereiken waren of geen nieuwe mensen wisten te nomineren voor een interview. Via het netwerk van de interviewers en IVO onderzoekers zijn vervolgens meer mensen geworven voor de zero-stage (totaal negentien buurtbewoners, inclusief de oorspronkelijke tien). Inschatting is dat 20 personen voldoende is voor een zero-stage, als het doel het interviewen van 70 buurtbewoners is (zoals in het project in Spangen en Oud-Charlois het geval was). De doorlooptijd van de SamSam werkwijze dient dan wel langer te zijn dan in het evaluatieonderzoek (vier weken). Een doorlooptijd van zes tot acht weken is aan te raden. Aandachtspunt is dat de bewoners in de zero stage mensen met een breed en gevarieerd netwerk in de buurt zijn, die zeker twee nieuwe mensen kunnen nomineren voor een interview.

Geografische spreiding

Buurtbewoners nomineren vaak buurtbewoners die bij hen in de nabije omgeving wonen (zelfde straat, of enkele straten rondom het huis). Het is daarom belangrijk om buurtbewoners vanuit verschillende delen van de buurt in de zero stage op te nemen. Op die manier wordt de hele buurt bevraagd.

Variatie in demografische kenmerken

Zowel uit de interviews met de interviewers, als uit de analyse van de interviews met buurtbewoners, blijkt dat buurtbewoners geneigd zijn andere buurtbewoners te nomineren voor een interview die op hen lijken qua geslacht, leeftijd en etnische herkomst. Het is dus aan te raden de zero stage van twintig buurtbewoners zo gevarieerd mogelijk samen te stellen wat betreft demografische kenmerken. Door een zo gevarieerd mogelijke groep buurtbewoners te interviewen wordt de aanwezige potentie in de buurt breed in kaart gebracht.

4.4 Het SamSam gesprek

SamSam vragenlijst

De SamSam vragenlijst moet kort, maar krachtig zijn. In Oud-Charlois en Spangen duurden de gesprekken drie kwartier tot een uur, wat alle interviewers aan de lange kant vonden. Op verzoek van de Gemeente Rotterdam werd het gesprek zo breed mogelijk ingestoken (veiligheid, overlast, opgroei- en opvoedklimaat), maar dit veroorzaakte verwarring bij de buurtbewoners tijdens het gesprek. Omdat het primaire doel van de SamSam werkwijze het in kaart brengen van de aanwezige potentie in de wijk is, is de oorspronkelijke vragenlijst

aanzienlijk ingekort. De vragen die in de vragenlijst zijn opgenomen hebben betrekking op de kwaliteiten (zowel persoonlijk als professioneel) van buurtbewoners en hun eigen behoeften met betrekking tot hulp ontvangen van hun buurtgenoten. De SamSam vragenlijst is opgenomen in de werkbeschrijving in bijlage 3.

SamSam gesprekstechnieken

Hoewel de vragenlijst een belangrijk instrument is, is het minstens zo belangrijk om de juiste sfeer te zetten tijdens het gesprek. Tijdens het onderzoek namen de interviewers een ontbijtkoek (eerste ronde interviews) en een koekblik met chocolaatjes (tweede ronde interviews) mee als ze op bezoek gingen bij buurtbewoners. Iets lekkers voor bij de koffie of thee kan al een leuke binnenkomer zijn. Verder wilden veel buurtbewoners ook dingen vertellen over de buurt en hun ervaringen daarmee, die niet rechtstreeks gekoppeld waren aan de vragen die gesteld werden. Dit vereist goede gesprekstechnieken van de interviewer, waarbij enerzijds de geïnterviewde persoon ruimte krijgt maar waarbij ook alle vragen van de vragenlijst worden beantwoord.

SamSam interviewers

We werkten met vrijwilligers als interviewers in dit project. In Spangen interviewden studentenkoppels Social Work de buurtbewoners, en in Oud-Charlois waren het buurtbewoners die de interviews uitvoerden. Buurtbewoners hebben een sterke affiniteit met de buurt. Door gebruik te maken van buurtbewoners krijgt de SamSam werkwijze een meer participatief karakter, wat goed past binnen de huidige ontwikkelingen in de samenleving. Het werken met buurtbewoners heeft onder andere als voordeel dat zij zelf ook een netwerk opbouwen in de buurt door medebuurtbewoners te interviewen. In toekomstig toepassing van de SamSam werkwijze kunnen de interviewers ook als sleutelfiguur in de wijk fungeren, of andersom, sleutelfiguren in de wijk worden interviewers in het project. Zij kunnen dan de behoeften van de ene buurtbewoner koppelen aan de krachten van de andere buurtbewoner. Deze suggestie wordt gesterkt door de ervaring van enkele interviewers, die niet alleen informatie verzamelden maar ook wijkinformatie verstrekten aan de geïnterviewden. Een gedegen training voorafgaand aan het interviewen is een vereiste.

Belangrijk aandachtspunt bij het selecteren van de interviewers is dat het een gevarieerde groep interviewers is, waarvan een aantal zowel Nederlands als een andere veel voorkomende taal in de buurt spreekt. Op die manier kan een taalbarrière in sommige gevallen worden voorkomen.

4.5 Terugkoppeling van resultaten

De meeste buurtbewoners die werden geïnterviewd waren erg benieuwd naar het resultaat van het onderzoek. Zij investeren tijd en energie in het deelnemen aan een interview en willen weten wat hen dat oplevert. Het is daarom belangrijk een manier te zoeken waarop de resultaten naar de bewoners worden teruggekoppeld. Voor zowel Spangen als Oud-Charlois hebben we van de resultaten een korte factsheet gemaakt (zie bijlage 1 en 2) die onder alle geïnterviewden van wie contactgegevens bekend zijn wordt verspreid. Een alternatieve optie voor het terugkoppelen van resultaten is bijvoorbeeld het organiseren van een bijeenkomst, in samenwerking met het lokale welzijnswerk, waar de buurtbewoners en relevante wijkorganisaties voor worden uitgenodigd. Door samen te werken met een intermediair kunnen sommige resultaten van de interviews ook meteen in praktijk gebracht worden. Zo kan een intermediair bijvoorbeeld een buurtbewoner die drie maanden op bed moet liggen vanwege een operatie koppelen aan een buurtbewoner die graag boodschappen voor een buurtgenoot wil doen.

5 Beschouwing

In dit project dat in de Rotterdamse wijken Spangen en Oud-Charlois werd uitgevoerd, hebben we gegevens op buurtniveau in kaart gebracht van de ervaren problematiek - (psychische) gezondheid, welzijn en veiligheid - en oplossingsrichtingen, en hebben we een werkwijze ontwikkeld voor het in kaart brengen van hulpbereidheid en hulpbehoefte van bewoners. Deze SamSam Samen Sterk werkwijze bestaat uit een interview met buurtbewoners over hun kwaliteiten en talenten en over de activiteiten die zij voor de buurt en buurtgenoten zouden kunnen en willen doen, of waar zij juist graag hulp bij willen ontvangen. In dit hoofdstuk is een korte reflectie te vinden op de belangrijkste leerpunten van het project.

In het vorige hoofdstuk is geconcludeerd dat de werkwijze SamSamen Sterk het beste met één doel kan worden ingezet: het koppelen van bewoners met behoefte aan ondersteuning aan bewoners die hulp willen bieden. Dit kan door de hulpbereidheid en hulpbehoefte in een buurt bij individuele bewoners en gezinnen te inventariseren. Via een intermediair (in persoon, of via een digitaal platform) kan worden gezocht naar een passende *match*. Een legitieme vraag daarbij is of de beoogde afgeslankte vorm van SamSam met de benodigde inzet van middelen en menskracht voldoende oplevert om de werkwijze ook in andere wijken toe te passen.

Het huidige project is uitgevoerd door onderzoekers (IVO) met behulp van welzijnswerk, studenten en buurtbewoners. Voor de inzet van onderzoekers is gekozen om het plan van de gemeente door te ontwikkelen en evalueren. De onderzoekers hadden ervaring met soortgelijke werkwijzen. Wanneer SamSam alleen wordt ingezet als instrument om de hulpbehoefte en hulpbereidheid van bewoners te inventariseren en deze vervolgens bij elkaar te brengen, is de inzet van een onderzoeker niet noodzakelijk. Daarvoor is wel een coördinator of aanjager nodig: iemand die de wijk goed kent, die planmatig kan werken en die in staat is interviewers te trainen en te ondersteunen bij de uitvoering. Is een schriftelijke rapportage nodig van de resultaten van de inventarisatie, dan is wel de inzet nodig van een geschoolde onderzoeker.

Welke baten staan daar tegenover? De SamSam werkwijze, gericht op gezinnen en jeugd, een mooie aanvulling kunnen zijn op al bestaande wijkinitiatieven, zoals bijvoorbeeld 'Even Buurten'⁶. Even Buurten wil het sociale netwerk rond 70-plussers in de wijk versterken en zorgen dat ze weer op eigen kracht kunnen handelen en hun levenskwaliteit verbeteren. De 'Spil' van het project is een professional op het gebied van zorg of welzijn in de wijk. Deze professional brengt de situatie van de ouderen in kaart en inventariseert familieleden, burens en vrijwilligers die willen ondersteunen. Vervolgens coördineert de Spil de samenwerking in dit netwerk en bewaakt hij of zij of iedereen over de juiste vaardigheden bezit. Inmiddels is de Spil in 12 wijkteams onderdeel van het team geworden. Via SamSam Samen Sterk kan op soortgelijke manier in kaart worden gebracht welke krachten en talenten er beschikbaar zijn in de buurt. Deze opbrengst moet vervolgens wel worden geborgd. Als een professional zoals de Spil van Even Buurten betrokken is bij bijvoorbeeld de gesprekken met bewoners, dan kan hij of zij later putten uit een bron van krachten en talenten van buurtbewoners. Op die manier kan snel een verbinding worden gelegd met de behoeften van de gezinnen en jeugd in de buurt en kan er continuïteit worden gegeven aan de opbrengsten van de SamSam werkwijze in de buurt. Wanneer daarbij gebruik wordt gemaakt van een online platform zoals WeHelpen, dan kan langzamerhand een duurzaam netwerk in de buurt ontstaan dat elkaar ook zonder directe intermediair kan vinden.

⁶ <http://www.invoorzorg.nl/ivz/deelnemer-NPO-Even-Buurten-Rotterdam.html>

Referenties

- Hamminck, A., Barendregt, C., Wits, E., & Van de Mheen, D. (2015). *Wijkscan Plus: lokaal gedragen preventie van middelengebruik onder kwetsbare jongeren. Rapid Assessment and Response als basis voor preventie op wijkniveau*. Rotterdam: IVO.
- Pinkster, F. (2008). *De sociale betekenis van de buurt. Een onderzoek naar de relatie tussen het wonen in een arme wijk en sociale mobiliteit*. Amsterdam.
- Van der Lans, J. (2014). *Een wijkgerichte aanpak: het fundament*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Van der Veen, M., & Duyvendak, J. W. (2014). *Het gelijk van de bakfietsburger*. Amsterdam: De Groene Amsterdammer (16 juli 2014).

Bijlage 1 Factsheet Spangen

(apart bijgevoegde pdf)

Bijlage 2 Factsheet Oud-Charlois

(apart bijgevoegde pdf)

Bijlage 3 Werkbeschrijving SamSam (inclusief vragenlijst)

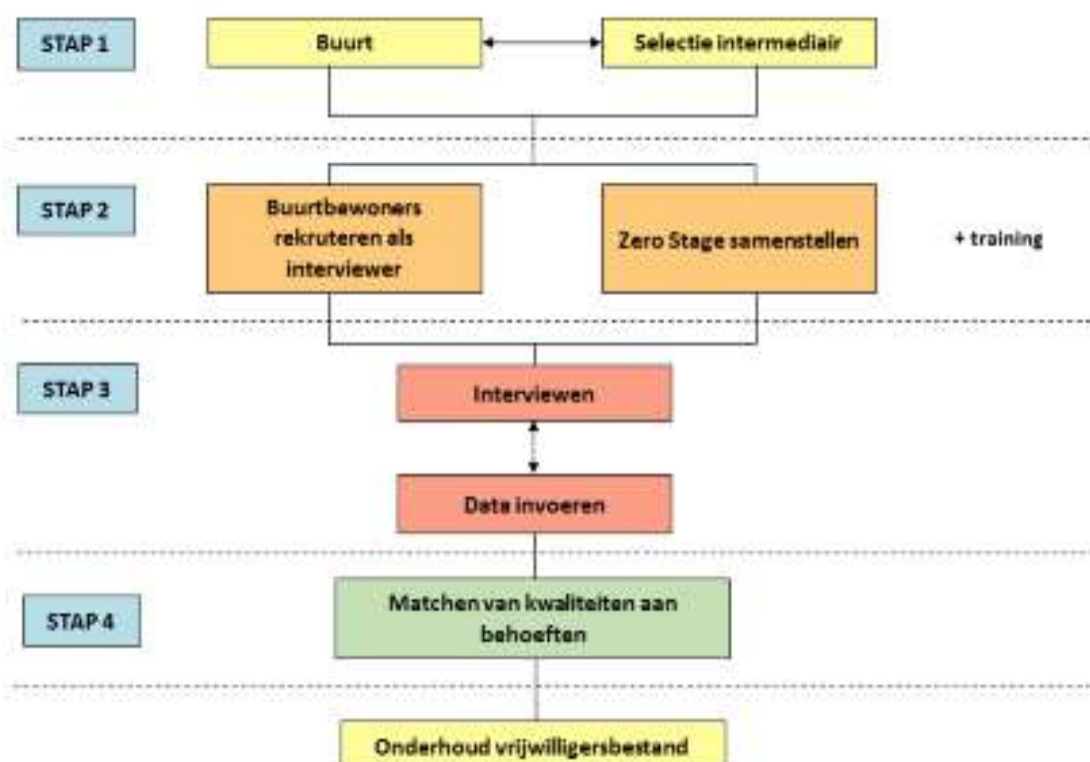
Doel van de SamSam werkwijze

De SamSam werkwijze is ontwikkeld door het IVO in opdracht van de Gemeente Rotterdam. Doel van de werkwijze is het in kaart brengen van de aanwezige hulpbehoefte en hulpbereidheid in een buurt. Welke kwaliteiten en talenten bezitten buurtbewoners, en willen ze die inzetten om buurtgenoten te helpen? En welke behoeften hebben zij zelf waar ze graag hulp bij zouden willen? De SamSam werkwijze levert een overzicht van de kwaliteiten en behoeften van buurtbewoners op. Een intermediair in de wijk kan de kwaliteiten van de ene buurtbewoner koppelen aan de behoeften van een andere buurtbewoner.

Uitvoering SamSam werkwijze

De SamSam werkwijze wordt in een wijk opgestart onder begeleiding van een extern onderzoeksbureau (bijvoorbeeld het IVO). Zij zijn betrokken bij het selecteren van de buurt en de intermediair en trainen de buurtbewoners die als interviewer gaan werken. Bovendien kunnen zij toezien op het proces van interviews en het tijdsplan bewaken. De SamSam werkwijze is gericht op het interviewen van 70 buurtbewoners, maar dit aantal kan op verzoek worden verhoogd. Deze werkbeschrijving maakt inzichtelijk hoe de SamSam werkwijze in de praktijk kan worden uitgevoerd (zie Figuur 1).

Figuur 1. Schematische weergave van de SamSam werkwijze

STAP 1. Voorbereiding (2 weken)

1.1 Vaststellen van de buurt

Het vaststellen van de buurt waar de SamSam werkwijze plaats gaat vinden hangt af van:

- Beschikbaarheid van financiële middelen om de werkwijze uit te voeren
- Mate waarin behoefte is om buurtgenoten aan elkaar te koppelen om elkaar onderling te steunen
- De aanwezigheid van een enthousiaste intermediair (lokale (welzijns)organisatie, wijkteam of wijkprofessional) die in staat is de kwaliteiten en behoeften van buurtbewoners aan elkaar te matchen

1.2 Selectie van de intermediair

Doordat de aanwezigheid van een enthousiaste intermediair met voldoende middelen om de kwaliteiten en behoeften van buurtbewoners aan elkaar te matchen een vereiste is voor het selecteren van de buurt, is de intermediair hoogstwaarschijnlijk al geselecteerd bij het vaststellen van de buurt. Mochten er echter meerdere geschikte intermediairs in een wijk zijn, dan kunnen de volgende aspecten de doorslag geven in de selectie van de intermediair:

- Een organisatie of wijkprofessional met een uitgebreid netwerk van buurtbewoners
- Beschikbaarheid van ten minste één werknemer die (naast de buurtbewoners) als interviewer kan werken in de wijk voor 0,05 fte
- Voldoende capaciteit om kwaliteiten en behoeften te matchen

STAP 2. Opstarten (3 weken)

2.1 Rekrutering van buurtbewoners

In samenspraak met de intermediair worden buurtbewoners gevraagd om te werken als interviewer. Streef naar ongeveer vijf buurtbewoners. Meest ideaal is om ook tenminste één wijkprofessional (bijvoorbeeld een werknemer van de intermediair) in te zetten als interviewer.

Eisen waar een interviewer aan moet voldoen:

- Goede beheersing van de Nederlandse taal (tenzij de SamSam werkwijze specifiek gericht is op een etnische groep)
- Goede gespreksvaardigheden
- Voldoende tijd (minimaal 4 uur per week beschikbaar)

Bij het rekruteren van de buurtbewoners is het verstandig te streven naar een zo gevarieerd mogelijke samenstelling. Als in de wijk bijvoorbeeld veel Pools sprekende mensen wonen, is het aan te raden ten minste één buurtbewoner van te rekruteren die deze taal machtig is.

Zodra de buurtbewoners (en eventueel één of twee wijkprofessionals) zijn gerekruteerd als interviewer krijgen ze een interviewtraining. Dit is een essentieel onderdeel van de SamSam werkwijze. Het onderzoeksbureau kan de interviewtraining verzorgen, duur ervan is één dagdeel en een feedbackbijeenkomst.

2.2 Samenstellen van de zero stage

Terwijl de interviewers worden gerekruteerd en getraind kan de zogenoemde *zero stage* worden samengesteld. De zero stage is een twintigtal buurtbewoners die van tevoren gevraagd worden mee te doen aan een interview. Zij komen uit het bestaande netwerk van de intermediair. Vervolgens worden nieuwe buurtbewoners geworven via de zogenaamde sneeuwbal methode.

De sneeuwbalmethode

De sneeuwbalmethode zorgt er voor dat je allerlei netwerken aanboort waar je anders niet zo snel komt. Het idee is dat je na een interview vraagt of deze persoon een andere bewoner voor je wil werven. Zo wordt de sneeuwbal steeds groter. Het vereist wel dat je investeert in het samenstellen van een diverse begingroep. Diversiteit naar geslacht, leeftijd, culturele achtergrond en geografische spreiding. Je kunt er ook voor kiezen je te concentreren op één groep, bijvoorbeeld alleenstaande ouders.

Het vraagt wel enige inspanning van de geïnterviewde bewoners. Zij moeten eerst mensen in hun netwerk vragen of ze mee willen doen, en die gegevens doorgeven aan de interviewers. Het kan helpen om met coupons te werken: de geïnterviewde buurtbewoner krijgt voor elke genomineerde persoon een coupon die aan de genomineerde kan worden overhandigd. Op de coupon staat een korte uitleg over de SamSam werkwijze en de contactgegevens van de aanjager. De ervaring leert dat het belonen van elke nieuw aangeleverd contact in de wijk de effectiviteit van de werving vergroot. Een kleine beloning volstaat, bijvoorbeeld in de vorm van een koffiebon bij café, theehuis of huis van de wijk.

De zero stage van 20 buurtbewoners voldoen zoveel mogelijk aan de volgende criteria:

- Buurtbewoners in de zero stage zijn 'netwerk wonderen', mensen met een breed en gevarieerd netwerk in de wijk die zeker twee nieuwe mensen kunnen nomineren voor een interview
- Goede geografische spreiding door de buurt
- Voldoende variatie in demografische kenmerken (gebruik het Wijkprofiel als referentiegegevens)

Stap 3. Dataverzameling (6-8 weken)

3.1 Interviewen

De namen en contactgegevens van de bewoners in de zero stage worden verdeeld over de interviewers. De interviewers maken met hen een afspraak en werven via de buurtbewoners weer nieuwe buurtbewoners die geïnterviewd willen worden (zie kader 'de sneeuwbalmethode'). Leg het eerste contact telefonisch of face-to-face (als de buurtbewoners bekend zijn) en stuur ze niet een brief om de eerste afspraak te maken.

Suggestie voor de tekst van het bellen voor de eerste afspraak

Goedemorgen/-middag, via {vul zelf in} heb ik uw naam en contactgegevens gekregen. Hij/zij gaf aan dat u wel wilde meewerken aan een project over de kwaliteiten van buurtbewoners in {vul zelf in}. Klopt dat? Kan ik met u een afspraak maken voor een gesprek? Het gesprek zal gaan over wat u leuk vindt en waar u goed in bent en hoe u dat zou willen inzetten voor andere buurtbewoners. Ook hebben we een aantal vragen over waar u zelf graag hulp bij wilt van buurtbewoners. Ons gesprek zal ongeveer 20 tot 30 minuten duren. We kunnen bij u thuis afspreken, maar ook ergens anders in de buurt als u dat prettiger vindt.

Tijdens het gesprek maken de interviewers gebruik van de SamSam vragenlijst. Deze vragenlijst is toegevoegd aan het einde van deze werkbeschrijving. Tijdens de training is de vragenlijst uitgebreid met de interviewers doorgenomen.

3.2 Data-invoer

Zodra de eerste interviews hebben plaatsgevonden kunnen de gegevens daarvan ingevoerd worden in een spreadsheet (bijv.: Excel). Deze spreadsheet geeft een overzicht van de beschikbare kwaliteiten en talenten of van de behoeften in de wijk. Bovendien kan dit bestand gebruikt worden om te zoeken naar geschikte matches (zie stap 4). Door tussentijds al interviews in te voeren kan de intermediair vanaf de start van de dataverzameling aan de slag met het matchen van de kwaliteiten van de ene bewoner aan de behoeften van de andere buurtbewoner.

Stap 4. Matching

Er zijn websites waar mensen zich kunnen inschrijven en een hulpvraag kunnen plaatsen. Deze hulpvragen worden uitgezet bij mensen die zich hebben ingeschreven als aanbieder van hulp. In overleg met en na toestemming van de geïnterviewden kunnen dergelijke websites worden gebruikt als database voor vraag en aanbod. Een bekende landelijke website is www.wehelpen.nl waarin enkele landelijke partijen als zorgverzekeraars en maatschappelijke organisaties participeren maar ook een aantal gemeenten. Ook zijn er diverse andere websites met vergelijkbare doelstelling op de markt. Dergelijke online platforms kunnen zorgen voor continuïteit en een groter bereik van vraag en aanbod. Het onderzoeken van de gebruiksmogelijkheden van deze online platforms is zeer de moeite waard.

De informatie uit de interviews over de kwaliteiten en behoeften van buurtbewoners is goed te gebruiken door wijkprofessionals. Omdat de zorg steeds dichterbij de burger georganiseerd wordt kan de wijkprofessional deze informatie gebruiken om de kwaliteiten van de ene buurtbewoner te koppelen aan de behoeften van een ander.

Enkele voorbeelden:

- De gepensioneerde schilder die nog best af en toe vrijwillig een klusje wil doen kan de alleenstaande moeder met twee kinderen helpen die net verhuisd is
- De 22-jarige student die wat tijd om handen heeft kan boodschappen doen voor de buurman die net een heupoperatie heeft ondergaan
- Een man van 70 die slecht ter been is heeft een afspraak in het ziekenhuis en zoekt iemand die met hem mee gaat.
- Een oudere vrouw wil graag naar het kerstconcert in het centrum van de stad en wil graag gezelschap.

Matching is belangrijk, omdat uit het onderzoek naar de SamSam werkwijze blijkt dat de meeste buurtbewoners best iets voor een ander willen doen, maar dat zij niet weten wat anderen nodig hebben. Het is precies dat waar de SamSam werkwijze op aangrijpt. De opzet van SamSam biedt het welzijnswerk gereedschap om systematisch die hulpbereidheid te ontdekken en te koppelen aan hulpbehoefte.

De vragenlijst

Uitleg voor bewoner

Zoals u misschien weet wordt in Nederland en Rotterdam steeds vaker gepraat over ‘participatie’, ‘zelfredzaamheid’ en elkaar onderling helpen als dat nodig is. Aan de ene kant wordt hierover gepraat vanwege bezuinigingen in de zorg. Maar aan de andere kant is er een oprechte overtuiging dat het goed is voor de samenleving als mensen elkaar onderling wat meer zouden helpen. Niet alleen in familiekring maar ook in de buurt. Daarom zijn we benieuwd wat de buurtbewoners in {vul de buurt in} voor kwaliteiten en talenten bezitten. En welke kwaliteiten ze willen inzetten voor hun buurtgenoten. Ook zijn we benieuwd waar u zelf graag hulp bij zou willen van uw buurtgenoten.

Als we het hebben over uw kwaliteiten kunt u denken aan kwaliteiten die bij u als persoon passen (waar bent u goed in, wat zijn uw karaktereigenschappen), maar ook aan kwaliteiten die u bezit door uw beroep.

Het idee van deze vragenlijst is dat we uw kwaliteiten kunnen koppelen aan de behoeften van een buurtgenoot. Bijvoorbeeld: u vindt het heerlijk om uitgebreid te koken en een buurtgenoot is moeilijk ter been waardoor ze moeilijk in de keuken kan staan. Wij brengen u dan, met uw toestemming uiteraard, in contact met deze buurtgenoot. Of we kunnen een buurtgenoot zoeken die u kan helpen bij bepaalde problemen als u dat wilt. Al uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld.

Ons gesprek zal ongeveer 20 tot 30 minuten duren. U bent niet verplicht om te antwoorden. Als u wilt stoppen met de enquête mag u dat op ieder moment aan geven.

Heeft u voordat we beginnen nog vragen?

Demografische gegevens

1. Bent u een man of een vrouw?

- Man
 Vrouw

2. Hoe oud bent u?

|_|_| jaar

3. Hoe langt woont u in {vul de buurt in}?

|_|_| weken/maanden/jaren (doorhalen wat niet van toepassing is)

4. Tot welke etnische of culturele groep rekent u zich?

1 ^e etnische of culturele groep	2 ^e etnische of culturele groep
☐ Nederlands	☐ Niet van toepassing
☐ Surinaams	☐ Nederlands
☐ Antilliaans	☐ Surinaams
☐ Turks	☐ Antilliaans
☐ Marokkaans	☐ Turks
☐ Kaapverdiaans	☐ Marokkaans
☐ Anders namelijk.....	☐ Kaapverdiaans
	☐ Anders namelijk.....

5. Wat doet u overdag? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Betaald werk voor meer dan 12 uur per week
 Betaald werk voor minder dan 12 uur per week
 Vrijwilligers werk
 Opleiding
 Zorg voor kind(eren) – ga door naar vraag 7
 Anders namelijk:.....

6. Wat voor (vrijwilligers)werk of opleiding doet u?

.....

Dan volgen nu een paar vragen over het helpen van uw buurtgenoten.

7. Ik leg u enkele uitspraken voor over het helpen van uw buurtgenoten. Kunt u deze uitspraken beantwoorden met ja of nee?

	Ja	Nee	Geen mening
a. Als ik zie dat een buurtgenoot hulp nodig heeft stap ik er op af	☐	☐	☐
b. Als buurtgenoten me vragen om te helpen zeg ik altijd "ja" (als ik kan)	☐	☐	☐
c. Als het nodig is heb ik voldoende hulp van anderen	☐	☐	☐
d. Als mijn burens iets vragen, help ik ze waar ik kan	☐	☐	☐
e. Als ik een buurtgenoot hulp verwacht ik ook wat hulp terug	☐	☐	☐
f. Het is belangrijk om andere buurtgenoten te helpen	☐	☐	☐
g. Ik heb belangstelling voor mijn buurtgenoten	☐	☐	☐
h. Ik wil graag iets voor mijn buurtgenoten doen	☐	☐	☐

8. Wat zou voor u een reden kunnen zijn om uw buurtgenoten niet te helpen? Ik ga u enkele uitspraken voor leggen, kunt u deze beantwoorden met ja of nee?

	Ja	Nee	Geen mening
a. Ik help alleen buurtgenoten die ik vertrouw	☐	☐	☐
b. Ik help alleen buurtgenoten die ik ken	☐	☐	☐
c. Ik heb geen tijd om buurtgenoten te helpen	☐	☐	☐
d. Mijn gezondheid is te slecht om buurtgenoten te helpen	☐	☐	☐
e. Ik weet niet wat mijn buurtgenoten nodig hebben	☐	☐	☐
f. Ik heb geen zin om mijn buurtgenoten te helpen	☐	☐	☐
g. Ik voel me niet op mijn gemak in deze buurt	☐	☐	☐

9. Ik ga u nu een lijst met kwaliteiten en talenten voorleggen. Aan het begin van ons gesprek legde ik uit dat dit kan gaan om uw persoonlijke kwaliteiten, bijvoorbeeld dingen waar u goed in bent of uw karaktereigenschappen. Het kunnen ook kwaliteiten en talenten zijn die u hebt vanwege uw beroep of vrijwilligerswerk. We willen graag weten welke kwaliteiten u heeft en welke kwaliteiten u voor buurtgenoten wilt inzetten. Ook zijn we benieuwd waar u zelf graag hulp bij wilt van uw buurtgenoten.

	Kwaliteit?	Inzetten voor buurtgenoten?	Behoeft
Kinderen en school			
Huiswerkbegeleiding (algemeen)	☐	☐	☐
Wiskunde bijles	☐	☐	☐
Natuurkunde bijles	☐	☐	☐
Scheikunde bijles	☐	☐	☐
Bijles in andere vakken (invullen):	☐	☐	☐
Sportactiviteiten voor kinderen	☐	☐	☐
Voorlezen	☐	☐	☐

	Kwaliteit?	Inzetten voor buurtgenoten?	Behoeftte
Praktische hulp			
Strijken	☐	☐	☐
Ramen zemen	☐	☐	☐
Boodschappen doen	☐	☐	☐
Koken of bakken	☐	☐	☐
Tuinieren	☐	☐	☐
Klusjes in huis	☐	☐	☐
Oppas voor de kinderen	☐	☐	☐
Hond uitlaten	☐	☐	☐
Repareren elektrische apparaten	☐	☐	☐
Andere praktische hulp (invullen):	☐	☐	☐
Sport en verzorging	☐	☐	☐
Haren knippen	☐	☐	☐
Andere lichamelijke verzorging (invullen):	☐	☐	☐
Fysiotherapie	☐	☐	☐
Yoga	☐	☐	☐
Zwemmen	☐	☐	☐
Wandelen	☐	☐	☐
Fietsen	☐	☐	☐
Hardlopen	☐	☐	☐
Andere sport (invullen):	☐	☐	☐
Creativiteit en ontspanning			
Muziek maken (invullen soort):	☐	☐	☐
Zingen	☐	☐	☐
Schilderen	☐	☐	☐
Theater maken	☐	☐	☐
Dansen (invullen soort):	☐	☐	☐
Leesclub	☐	☐	☐
Koffie/thee drinken	☐	☐	☐
Spelletjes doen	☐	☐	☐
Handwerken (bijvoorbeeld breien, haken of naaien) (invullen):	☐	☐	☐
Een goed gesprek of luisterend oor	☐	☐	☐
Andere creativiteit of ontspanning (invullen):	☐	☐	☐
Vaardigheden aanleren			
Nederlandse taal leren	☐	☐	☐
Engelse taal leren	☐	☐	☐
Andere taal leren (invullen):	☐	☐	☐
Hulp bij financiën of administratie	☐	☐	☐
Hulp bij computergebruik	☐	☐	☐

Hulp bij solliciteren	☐	☐	☐
Andere vaardigheden (invullen):	☐	☐	☐
Overige kwaliteiten of behoeften (invullen):			
.....	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐

We zijn bijna aan het einde gekomen van de vragenlijst.

Tot slot willen we u vragen of we uw gegevens mogen gebruiken om uw kwaliteiten in praktijk te brengen.

Dat gaat als volgt: {vul wijkorganisatie in} heeft een overzicht van alle kwaliteiten en behoeften in de buurt. Als een buurtgenoot ergens hulp bij nodig heeft waar u heel goed in bent, kunt u benaderd worden door {vul wijkorganisatie in} om uw buurtgenoot te helpen. U bent dan nergens toe verplicht en kunt dan nog aangeven of u dat wel of niet ziet zitten. Of als u zelf heeft aangegeven ergens hulp bij te willen kan {vul organisatie in} op zoek gaan naar een buurtgenoot die u daar bij zou kunnen helpen.

Mogen wij uw gegevens daarvoor noteren?

Naam:

Straatnaam + huisnummer:.....

Telefoonnummer:.....

Emailadres:.....